

1971-1972

De Blauwe Klauwier

uitgave: V.W.G. de Kempen

VOGELWERK GROEP DE KEMPEN

sekretariaat:

Frank Neijts, Van Speijkstraat 16, 5612 GE Eindhoven
tel.: 040 - 432469

penningmeester:

Wim v.d.Voort, Kruisstraat 75, 5541 RE Reusel
tel.: 04976 - 1759 giro: 3675103

bestuursleden:

Jan Wouters (gespreksleider), Lindestraat 6 Reusel
tel.: 04976 - 2391

Frank Neijts (algemeen koördinator), van Speijkstraat 16
Eindhoven tel.: 040 - 432469

Maarten Manders, Adriaanstraat Utrecht

Peter Voorn, Den Haas 63 Valkenswaard, tel.: 04902 - 12106

Lex Peeters, Marialaan 26 Reusel, tel.: 04976 - 2271

Archieven:

1. Broedvogels: Tom Heijnen, Jan Sluijtersweg 26 Eindhoven
tel.: 040 - 114873

2. Niet - broedvogels: Lex Peeters, Marialaan 26 Reusel
tel.: 04976 - 2271

3. Dia-archief: Wim de Kroon, Kuikseindseweg 6, Middelbeers
tel.: 04244 - 2329

Kontributies en abonnementen 1981:

Kontributie gewone leden: f 36,-

Kontributie student-leden: f 26,-

Vogeljaar: (niet bij kontributie inbegrepen) f 14,-

Losse abonnementen Blauwe Klauwier: f 25,- (incl. porto)

Tentoonstelling "Vogels in de Kempen" groot succes

Als VWG hebben we de afgelopen jaren, meestal op uitnodiging van een organiserende vereniging, hier en daar een leuke, maar beperkte stand gehad. Zo'n beperkte stand kan uiteraard slechts een globaal beeld geven van onze activiteiten en kan dan ook niet echt aan de weg timmeren.

Om hier verandering in te brengen, werd naar idee van Frank een tentoonstellingskommissie bij elkaar getrommeld. Deze toog in korte tijd hard aan het werk en al snel kristalliseerden de diverse ideeën uit tot een nieuwe opzet: "Vogels in de Kempen", met het accent op de diverse landschapselementen in onze streek.

Foto's, tekeningen, overzichten van tellingen werden samengevoegd tot een logisch verhaal, overzichtelijk en duidelijk voor de geïnteresseerde leek. Niet te vergeten in dit verband was ook de diaserie, waarin terecht een sterk waarschuwend element tot uitdrukking kwam.

De braakballen-uilen-nestkastenhoek scoorde zeer hoog, vooral bij de kinderen, die hun aanvankelijke schroom meestal snel overwonnen en driftig aan het pluizen sloegen. Schedels, fotografie en ringonderzoek trokken eveneens veel aandacht, er moest vele malen uitleg gegeven worden aan belangstellenden.

Wat de bezoekersaantallen betreft, liepen de verwachtingen uiteen van 100 tot 200 voor het hele weekeinde. Het totale aantal van bijna 700 kon niemand inschatten. De continue draaiende diaserie gaf zondagmiddag enige adem aan de soms bomvolle tentoonstellingsruimte. Door dit "probleem" bleek de diaserie wat aan de lange kant.

Verrassend bleek ook het aantal van 15 potentiële nieuwe leden. Van groot belang zal de opvang van deze mensen zijn. In het bestuur werd hierover al vergaderd. Tenslotte hebben we als VWG geen enkele ervaring met 40% ledenaanwas. Laat een ieder zijn of haar informele bijdrage leveren aan deze opvang.

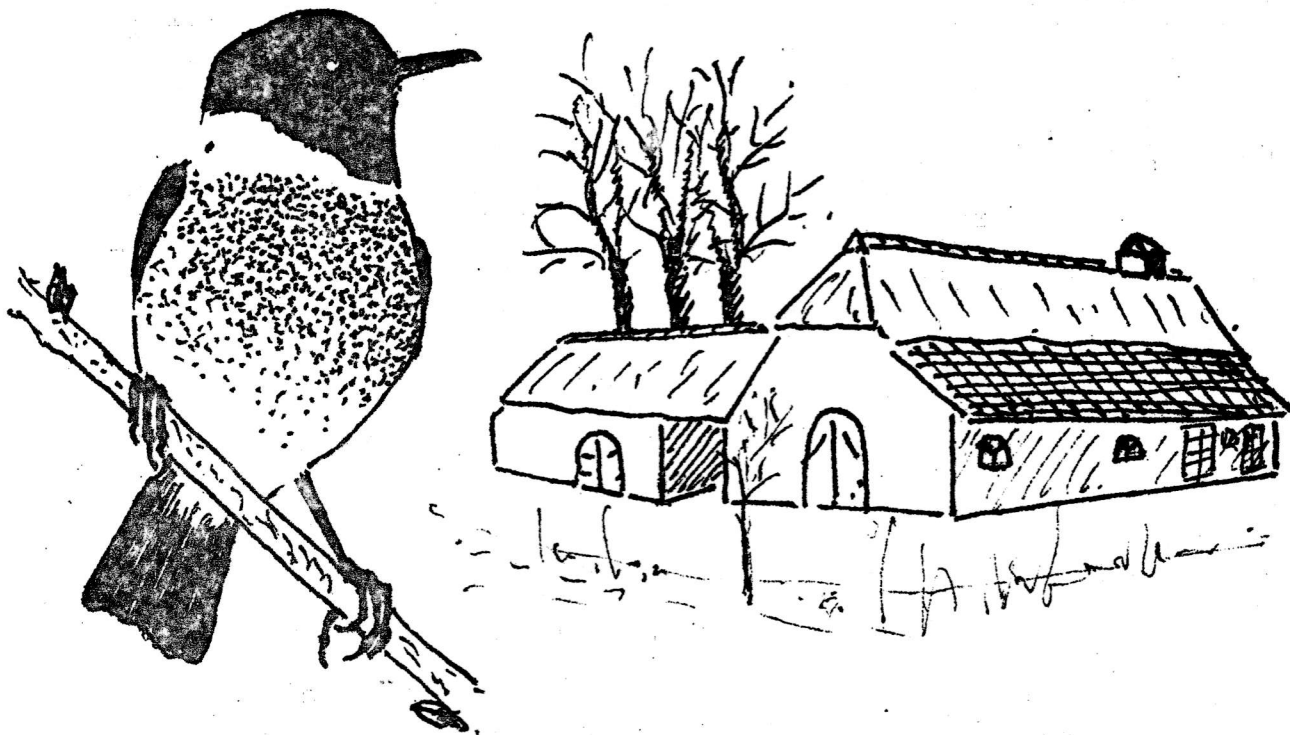
Zonder de optimale inzet van alle medewerkers aan de tentoonstelling, zou deze nooit een geweldig succes zijn geweest. Namens de tentoonstellingskommissie dank aan iedereen, die op een of andere wijze aan dit succes heeft bijgedragen en op naar de volgende tentoonstelling in het Leenderbos op 17 mei a.s.

Namens de tentoonstellingskommissie

Rob.

TENTOONSTELLING

VOGELS IN DE KEMPEN

museum 't oude slot

hemelrijken te veldhoven

zaterdag 14 (2-6 uur) & zondag 15 (11-6 uur)
maart

organisatie: *VOGELWERK GROEP*

"DE KEMPEN"

Waar moeten natuurhistorische waarnemingen in de Kempen naartoe?

Lekker het veld in gaan en rondkijken naar vogels, planten, insecten etc. is één van de mooiste hobby's die er is. De meesten van jullie maken notities van de waarnemingen, hetgeen zeer nuttig is. Maar toch: die waarnemingen worden pas werkelijk nuttig, als ze gecentraliseerd en uitgewerkt worden. Dat is één van de belangrijke zaken, waar we ons als VWG mee bezig houden, althans wat vogels betreft. Dat onze VWG een vogelarchief heeft, zal iedereen ongetwijfeld bekend zijn. Maar er zijn ook mensen bezig, die andere natuurhistorische gegevens verzamelen. Het belang ervan zal duidelijk zijn: alleen door centraliseren kunnen we een beeld krijgen van het voorkomen van allerlei organismen en alleen door centraliseren kunnen we snel en efficiënt aan de natuurbescherming bijdragen. Ik hoop, dat jullie naast het fijne waarnemen ook jullie gegevens wilt opsturen naar de betreffende mensen, waarvoor ik jullie namens hen bij voorbaat dank.

PLANTEN

Jacques van Kessel, Evestraat 18, 5503 XN Veldhoven (040-531211)

AMFIBIEËN EN REPTIELEN

Maarten Manders, Huygenshof 4, 5505 NP Veldhoven

LIBELLEN

Marcel Wasscher, IBB 117-2 hoog, 3582 XP Utrecht (030-510002)

ARCHEOLOGISCHE VONDSTEN

W.J.H. Verwers, Rijksdienst voor Oudheidkundig Bodemonderzoek (ROB), Kleine Haag 2, 3811 HE Amersfoort (naar hem gestuurde vondsten worden snel geretourneerd met vermelding van wat het is)

BROEDVOGELS

Tom Heijnen, Jan Sluytersweg 26, 5645 JD Eindhoven (040-114873)

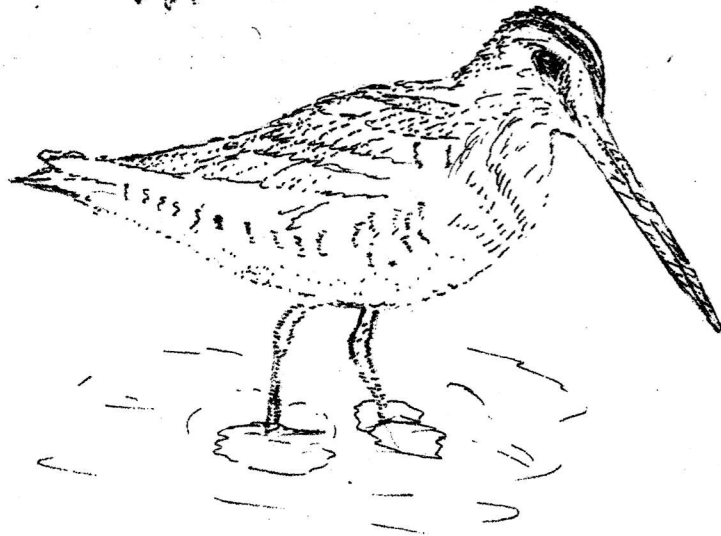
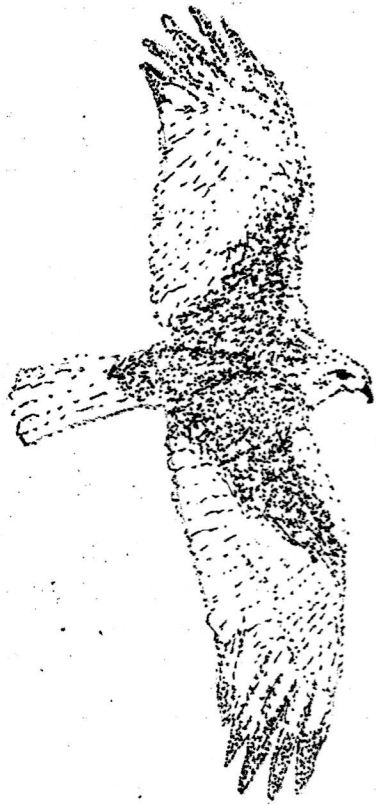
NIET-BROEDVOGELS

Lex Peeters, Marialaan 26, 5541 CD Reusel (04976-2271)

Overige natuurhistorische waarnemingen, met name als die per gebied zijn gerangschikt, kunnen gestuurd worden naar Jacques van Kessel of Tom Heijnen.

Tom.

COLLSE ZEGGE

COLLSE ZEGGEN. (Urkhovense zeggen).

Dit uniek moerassig gebiedje ligt tussen Geldrop en Eindhoven, en is zo'n 100 ha. groot.

Het gebied bevat een groot rietgedeelte van enkele ha., ideaal voor rietzangers en voor de Bruine Kiekendief, die er megalijkerwijs vorig jaar tot broeden is gekomen. Verder wordt het door de Kleine Dommel doorsneden die zich er met moeite een weg doorheen kronkelt. Deze Kleine Dommel heeft tevens een belangrijke functie in de waterhuishouding van het gebied. Het geheel wordt gecompleteerd door de volop aanwezige wilgen- en elzenbosjes.

Omdat ik sinds kort in Eindhoven woon en benieuwd was, wat er van voegels in de Zegge bekend was, ben ik eens rond gaan neuzen. Wat stond er nu eigenlijk precies voor informatie op papier?

In 1975-76 is het gebied door de Gemeente geïnventariseerd. Deze gegevens zijn later verwerkt in het ecologische rapport over de Zegge. Toch bleken er nog verschillende hiaten in het verslag te zitten en hierop besloten Tom Heijnen en Frank Neyts in 1977 het hele gebied, met uitzondering van de Varkensput, opnieuw te inventariseren. Dit werd gedaan met behulp van de integrale karteringsmethode en met de gegevens uit de archieven van de V.W.G. Deze gegevens heeft Tom aan de Gemeente Eindhoven in 1979 doorgegeven als toevoeging aan de inventarisatie van de Gemeente in 1975-76.

Toch zijn er geen stippenkaarten van het gebied voorhanden, alleen aantallen over het gehele gebied. Wel zijn de kladkaarten van de inventarisatie in 1975-76 van de Gemeente nog aanwezig, maar er zijn toen geen stippenkaarten van gemaakt. Dit lijkt me nu ook niet meer mogelijk.

Omdat ik veel interesse heb in het gebied, leek het mij wel leuk en tevens zeer nuttig dit mooie stukje natuur nogmaals te inventariseren, maar dan wel met behulp van stippenkaarten, deze uitwerken, zoals dat voorheen voor zover ik weet nog nooit gebeurd is.

Frank Neyts reageerde zeer positief op het plan en verwees mij tevens naar Paul van Kerkhoven die ook van plan was om het gebied in 1981 wat nader te onderzoeken. Met hem heb ik contact opgenomen en hij wil er best wat tijd in steken om dit gebied in 1981 wat uit te kammen. Misschien dat er meerdere mensen interessen hebben om mee te helpen dit gebied te inventariseren. Ook losse waarnemingen van 1 excursie in het broedseizoen 1981 zijn zeer welkom, zodat deze op tijd aan het verslag kunnen worden toegevoegd.

Vriendelijke Groeten

Geert Sanders.

SLAAPVLUCHTEN MEEUWEN.

Plaats van waarneming, vanaf flat Eindhoven (Tongeren).
Tussen Eindhoven-Geldrop (Urkhovenseweg).

3-3-1981: Lekker achterover geleund en rustig luisterend naar de muziek, hoorde ik buiten plots een enorm gekrijs en geschreeuw (gemeeuw). Na naar buiten te zijn gerend (balkon op mijn flat) zag ik vrij laag honderden meeuwen cirkelen. Net of ze nog moesten wachten op een andere groep. Het geschreeuw was uitsluitend afkomstig van Zilver- en/of Stormmeeuwen.

Aangezien ik in vlucht toch wel moeite heb om ze uit elkaar te kennen. Soms is het duidelijk b.v. als er met een groepje Kokmeeuwen een Zilvermeeuw mee vliegt, dat is een enorm verschil, ook op grote afstand. Een enorm dom gezicht ook. Terwijl als er een Stormmeeuw tussen Kokmeeuwen vliegt, men op een behoorlijke afstand al goed moet kijken om ze eruit te halen.

Ik heb deze honderde Storm-Zilvermeeuwen een tijdsbestek van +5 min. kunnen observeren. Eigenlijk had ik het gevoel of ik door een Zilvermeeuwen kolonie liep, zoveel geweld was er. In de tijd dat ik deze meeuwen observeerde, vlogen er wel groepjes in V-vorm achterdoor, die dus wel behoorlijk doortrokken. Toen schoven ook de Zilvermeeuwen en Stormmeeuwen wat op, om waarschijnlijk later ook een V-formatie te vormen. Toch was het niet nieuw dat er veel meeuwen overkwamen, elke dag ('s winters) vlogen er + een half uur voor zonsondergang veel meeuwen over. Daar zaten toch altijd enkele Storm- en Zilvermeeuwen tussen, deze vlogen dan richting Mol, dit klopt ook vrij goed met kompas en landkaart.

4-3-1981: Een dag later was ik rond 17.30 uur buiten en zag weer veel meeuwen richting Mol vliegen. Het was een mooi gezicht, de meeuwen in sliertjes V-vormen en soms in linies voorbij te zien vliegen. Zodoende ben ik eens op de hoogste verdieping van de flat geklommen, zodat ik goed zicht had op de slaapvluchten. Tot mijn verbazing bleven er meeuwen komen. Het moeten er in de duizenden geweest zijn. Wel bijna uitsluitend Kokmeeuwen, waarvan zo'n 20 tot 30% Kokmeeuwen al in zomerkleed, dus op afstand een duidelijke zwarte kap. Ik was zo benieuwd over hoeveel meeuwen het ging, die hoogstwaarschijnlijk over een enorm smal traject ~~takken~~, dat ik de volgende dag besloot ze te turven.

5-3-1981: Mooi helder weer. Ideaal turfweer. Half zes 's avonds zocht ik bovenin de flat een ideale plaats, waar het goed turven was. Dus waar ik de slaapvluchten goed kon volgen. Ik heb me toen een uur lang een rotje geturfd (dus tellen met b.v. tientallen), om die meteen in aantallen als 10 tot soms wel groepen van 200 op te schrijven. In totaal telde ik van 17.30 t/m 18.30 uur maar liefst 5870 exx. waarvan zo'n 45 Storm- of Zilvermeeuwen, die vooral later kwamen, maar toch gewoon met de Kokmeeuwen meevlogen. Het kunnen er enkele meer geweest zijn, omdat ik de groepen soms op een vrij grote afstand moest tellen. Maar meer als 100exx. zijn het er zeker niet geweest.

45 Storm- en Zilvermeeuwen van de 6000 meeuwen is dus opvallend weinig, vooral ook omdat ik twee dagen eerder nog een dikke honderd Storm- en Zilvermeeuwen tegelijk zag.

De hele telling duurde van 17.30t/m 18.30 uur voor en na die tijd was er geen trek van meeuwen.
Hieronder volgt een piek van de telling nl. van 18.00 tot 18,10 uur, dus 10 minuten.

18.00 uur: 70 waaronder 2 Zilver- of Stormmeeuwen, waar-
schijnlijk Zilvermeeuwen.
80-90-20-50
40 waarvan 4 Zilver- of Stormmeeuwn
60-140-100-90-100
100-150-70-200-70-170
50-80-40-140
50 waarvan 1 Stormmeeuw (waarschijnlijk)
18.10 uur: 30-40-60-160 waarvan 1 Zilver-, Stormmeeuw

Totaal 2250 Kokmeeuwen en 8 Zilver- of Stormmeeuwen.

Totaal dus in 10 minuten 2250 exx. , dat is gemiddeld 225 exx. in slechts 1 minuut. Flink turven dus.

Slot: omdat ik niet weet waar zo'n 6000 meeuwen elke dag weer ineens vandaan moeten komen, dacht ik laat ik er eens iets over schrijven, misschien toch leuk om over na te denken, want zijn het misschien stadsmeeuwen, die zich op een rustige plaats voor Eindhoven verzamelen, of komen ze van de Maas af om dan in Mol (Belgie) te overnachten. Zou toch vreemd zijn. Ik weet wel dat ik toen ik nog in Reusel woonde ook elke avond slaapvluchten zag van meeuwen, waaronder ook vrij veel Zilver- en Stormmeeuwen. Dat ze naar de zilverzandwinning in Mol vlogen om daar te slapen wist ik zeker, want ik ben ze vroeger ooit met de brommer achterna gereden. Totdat ik in Mol bij de slaappleats uitkwam, nl. een enorme grote plas waar ze nog steeds doende zijn met zandzuigers.

Nawoord: Wat me opvalt is dat de meeuwenroute (zie kaart getrokken lijn) precies tussen Eindhoven en Helmond ligt. Dat ze dus, als ze richting Mol vliegen, eerst Helmond links en later Eindhoven rechts laten liggen.
Mogelijk is dit de oorzaak van de enorme geconcentreerde trek.

Meeuwengroeten Geert Sanders

VOORJAAR IN BOUILLON. (belgische Ardennen).

Vooruitlopend op het lange week-end wat de V.W.G. in mei gepland heeft, leek het mij wel leuk om vast wat te vertellen over 1 van de mogelijke excursiedoelen namenlijk de omgeving van Bouillon in de belgische Ardennen. Iets vertellen over de streek, zijn verschillende biotopen, planten en vogels. Waarom Bouillon? Er bevinden zich in noord-Frankrijk en zuid-België meerdere zeer aantrekkelijke gebieden om zo eens een paar dagen door te brengen, waarvan Bouillon denk ik wel het makkelijkst en het snelst te bereiken is.

Frank en ik brachten vorig jaar april enkele dagen in het gebied door en tijdens ons verblijf daar hebben we toch wel een redelijke indruk van de streek gekregen. Het gedeelte van de Ardennen wat we bezochten is tegen de franse grens aangelegen en ongeveer 3-3½ uur rijden vanaf Eindhoven. Centraal in het gebied ligt het plaatsje Roche-Haut, waar we kampeerden langs de rivier de Semois en dat als basis voor onze uitstapjes in de omgeving diende. Kampeergelegenheden zijn er te over en ik denk dat je in het hoogseizoen nog wel eens voor onaangename verrassingen kunt komen te staan.

Algemene beschrijving van de omgeving.

De streek is over het algemeen zeer heuvelachtig met beboste, zacht glooiende hellingen, maar ook met enkele zeer steile gedeeltes, vooral langs de rivier de Semois. Deze, vrij brede, doch sterk kronkelende rivier stroomt door een prachtige vallei en eigenlijk allen hier vind je stukjes grasland. Overigens schijn je hier goed te kunnen vissen, dus vissers opgelet!

Het bos bestaat voor het overgrote deel uit loofbos, zoals eik, berk, beuk, haagbeuk, esdoorn, zure kers en hazelaar. Hier en daar vind je wat naaldbos echter veel minder dan in andere delen van de Ardennen. Dat is dan douglas, fijnspar, den en lariks.

Dit alles brengt met zich mee dat je er een grote verscheidenheid aan planten, amfibieën en vogels kunt aantreffen.

Overige flora: Geen specifieke vegetatie-opnames gemaakt, doch de volgende soorten waren opvallend:

Paar-en verspreidbladig goudveil, grootbl. muur, dagkoekebloem, gele helmbloem, pinksterbloem, hemelsleutel, moerasspirea, vrouwenmantel, bosaardbei, khollothyrus, overblijvend bingelkruid, cipreswolfsmelk, bosviooltje, struik-en dophei, blauwe bosbes, echte sleutelbloem, primula veris x vulgaris, speenkruid, kruipend zenegroen, gele dovenetel, watermunt, groot hoefblad, daslock, veelbl. salomonszegel, kranssalomons zegel, wilde narcis, gevlekte aronskelk en mannetjesorchis.

Amfibieën: In poel op camping vele exemplaren van vinpoot- en alpenwatersalamander. Langs de rivier de Semois ook gewone pad en bruine kikker. In een beekje vlakbij de camping vele onvolwassen exx. en 1 adult exemplaar van de vuursalamander.

Zoogdieren: Hoewel we ze zelf niet gezien hebben moeten er toch behoorlijke aantallen wilde zwijnen voorkomen, omdat we op plaatsen waar ze waarschijnlijk in de winter bijgevoerd werden, grote aantallen uitwerpselen vonden.

Vogels: Omdat we hier een bosvegetatie aantreffen die we in de Kempen niet of nauwelijks hebben vind je hier ook de typische bosvogels, die in deze vegetatie thuishoren en die bij ons schaars zijn.

Soorten die je hier aantreft zijn: Glanskop, Kleine Bonte Specht, Appelvink (regelmatig), Boomklever, Vuurgoudhaantje Bosuil, en Wespindief. Overigens zie je hier ook allerlei soorten, die we bij ons ook in dergelijke bossen kunnen verwachten: Koekoek, Wielewaal, Grote Bonte Specht, Boompieper, Tuinfluiter, Zwartkop, Goudhaantje, Zanglijster, Grote Lijster, allerlei mezen, Winterkoning, Roodborst, Gekraagde Roodstaart, Vlaamse Gaai, Buizerd e.v.a. Ietwat zeldzamere soorten die je er nog kunt aantreffen zijn: Europese Kanarie, Grote Gele Kwikstaart, Rode en Zwarte Wouw en mogelijk Waterspreeuw al zagen we die niet.

Verder moet ik nog speciaal noemen het Hazelhoen.

In deze omgeving bevindt zich namenlijk het voornaamste broedgebied van deze soort in België. Toch is de kans dat je het Hazelhoen te zien krijgt erg klein. De beste tijd om deze interessante en ietwat mysterieuze vogel te ontdekken is april en het najaar wanneer het mannetje zijn weinig opvallende zang laat horen. De zang heeft wel wat weg van "een kerel, die ergens staat te fluiten". Je moet er wel erg op gespist zijn om zo een Hazelhoen te lokaliseren. Zijn favoriete biotoop bestaat uit zonnige hellingen vaak langs rivieren, met vrnl. loofbos met een dichte onderbegroeiing. Fourageert graag op open grazige plekken in het bos. Dit biotoop is in de omgeving van Bouillen volop aanwezig maar om de vogel daadwerkelijk te vinden, dat valt tegen. Het is ons vorig jaar niet gelukt om het Hazelhoen te vinden en ik denk dat we dit jaar, mede in verband met de tijd van het jaar, ook weinig kans maken, maar je weet nooit.

Aanvulling: Slechts een 80 km. zuidelijk in noord-Frankrijk vinden we een totaal ander biotoop: grootschalig (tarwe-)akkerland, tamelijk heuvelachtig. In de dalen mooie loofbosjes met bijv. bruine orchissen. (kalk in de Bodem). Hier moeten Grielen huizen (en tot voor kort) Kleine Trap! Het kost echter wel even tijd en geduld (en geluk) om die te ontdekken. Wel zagen we: Kwartel, zeer veel Grauwe Gorzen, Klapekster, Bos- en Sprinkhaanrietzanger, Gele Kwikstaart, Patrijs, Veldleeuwerik, Braamsluiper, Zwarte en Groene Specht, Putter, Roodborsttapuit en Geelgors. Opvallend veel roofvogels: een aantal Rode Wouwen, enkele Zwarte, een Blauwe Kiekendief, Torenvalken en Buizerden.

Al met al dacht ik dat deze streek genoeg mogelijkheden biedt aan eenieder om hier enkele dagen door te brengen.

Henk Hendriks.

Vogelen in Zuid-Frankrijk

deel 2.

Aan de Côte Vermeille moet je de Rode Rotslijster wat meer landinwaarts zoeken, al broeden ze daar op, voor de soort, zeer lage hoogte: reeds 2 km. van zee, op 400 meter kwam ik een 4-tal paren tegen. Dit was in dezelfde omgeving als waar ik de Zwarte Tapuit zag (Balcon de Madeloc) op stenige, zeer woeste en door de felle zon beschenen hellingen. De mannetjes waren, zelfs midden op de dag, zeer actief: je hoorde ze volop zingen en ook baltsvluchten werden regelmatig gezien. De zang lijkt wat op de Blauwe Rotslijster, maar is gevarieerder. De baltsvlucht is zeer opmerkelijk: als een reusachtige, uiterst fraaie vlinder fladdert hij wat rond, om te eindigen met een korte zweefvlucht waarbij de vleugels omlaag worden gehouden. De witte vlek op derug is dan heel opvallend. Hoewel ze normaliter juist in mei/juni op zijn mooist zijn (vóór de rui, omdat ook hier de mooie kleuren door slijtage ontstaan) is er in mijn herinnering één Rode Rotslijster die alle anderen in schoonheid "sloeg". In feite zelfs één van mijn allermooiste vogelherinneringen:

Bind augustus 1976 vonden wij een kampeerplaatsje in het onvergetelijk mooie dal van de Oriège, vlakbij Ax-les-Thermes (plaatsje met geneeskrachtige zwavelbronnen), enkele 100-en kilometers van de Middellandse Zee in de Pyreneeën. Achter onze tent rees een steile rotswand omhoog, waarop 's ochtends in alle vroegte, vlak boven de tent, 'n merkwaardig gekleurd vlekje prijkte. En daar in het ochtendzonlicht schitterde 'n mannetje Rode Rotslijster, gehuld in felblauw en steenrood en schijnbaar volkomen op zijn gemak, genietend van het zonnetje.....

De dichtstbijzijnde broedplaatsen van de Rode Rotslijster bevinden zich momenteel in de buurt van Genève. Op het einde van de vorige eeuw echter broedde hij nog bij La Roche in de Ardennen (pakweg 200 km. zuidelijk van Eindhoven!!), in Luxemburg en in Duitsland langs de Rijn. (Lippens & Wille, '72). Deze broedplaatsen zijn verlaten o.a. door het kouder worden van de zomers.

Vanuit ons tentje te Collicoure op de camping, zagen we dagelijks een aantal vogelsoorten die dáár heel gewoon zijn, maar voor Hollandse vogelaars interessant genoeg. In feite zijn het vogels die men in geheel Zuid-Frankrijk tegen kan komen zonder daar nou uitgebreide wandelingen voor te moeten maken. (Laat ik erbij vertellen dat onze camping daar gelegen was op 'n voormalige terras-wijngaard, met ruig overwoekerde plekje, pijnbomen en doorsneden door een beekje met lisdoden omzoomd.)

"Natuurlijk" wemelde het van Putters en Europese Kanaries en ook de Nachtegaal liet veelvuldig zijn luide slag horen. Daarbij kreeg hij steeds concurrentie van een 2-tal Cetti's Zangers, wier pas uitgevlogen jongen een enkele maal op de scheerlijnen van de tent zaten!

Van de diverse grasmus-soorten in het mediterrane gebied is vooral de Kleine Zwartkop het meest in de menselijke nabijheid te vinden. Op de camping zag en vooral hoorde je ze op diverse plaatsen: 'n merkwaardig ratelende alarmroep, terwijl de zang lijkt op een kruising tussen Tuinfluiter en Grasmus. Overigens uiterst fraaie vogeltjes met hun fluweelzwarte kopjes en het roodomrande oog.

's Morgens in alle vroegte, tot 'n uur of 9, hoorde je onafgebroken 't wat monotone "hoep-hoep-hoep" van de Hop, gezeten op 'n telegraafpaal slechts 20 meter van de tent!

Aan één zijde van de camping bevond zich een droge helling waarop 2 paren Duinpiepers gehuisvest waren. De zangvluchten van de mannetjes werden dikwijls boven de camping uitgevoerd. De zang is zo onopvallend dat je 'm pas hoort als-ie misschien al uren bezig is! Het lijkt me daarom niet onmogelijk dat men in Nederland een aanzienlijk aantal Duinpieperparen over het hoofd ziet en hoort.

Merkwaardig is het voorkomen van de Vale Gierzwaluw. Pas in 1932 werd hij voor het eerst op Corsica waargenomen, alwaar in 1936 te Bastia ook broedgevallen werden vastgesteld. Het eerste nest op het vasteland werd in Banyuls (Côte Vermeille) gevonden in 1950, waar hij in 1930 niet voorkwam! (Yeatman 1975).

In 1976 zag ik in Collioure (vlakbij Banyuls) meer Vale dan "gewone" Gierzwaluwen, maar dat was in september en de Vale vertrekt later dan de gewone! In 1979, in de broedtijd, bleek de Vale Gierzwaluw veel plaatselijker voor te komen, hoewel op sommige plaatsen (binneland Collioure bij Madeloc, Banyuls en mogelijk Argelès) talrijker dan de Gierzwaluw, die hier en daar zelfs lijkt te ontbreken.

Hierbij moet worden aangetekend dat het onderscheid tussen beide nauwverwante soorten zeer moeilijk is en uiterst zorgvuldige waarneming vereist! De kleur is alleen betrouwbaar als men de vogels van boven kan zien onder gunstig licht. Na langdurig oefenen is het soms mogelijk de Vale te herkennen aan zijn dikkere kop, (daardoor relatief) smallere lijf en zijn wat minder snelle vlucht. Daar de vogel veelal in steden nestelt (in Banyuls in oude Huiszwaluwnesten) en men bij bezoek daaraan gewoonlijk niet met een kijker rondloopt, wordt de juiste identiteit van de gierzwaluw-soort veelal niet onderkend.

Volgens Yeatman ('75) heeft de Vale Gierzwaluw in Zuid-Frankrijk momenteel een onregelmatige verspreiding: westelijk Corsica, Côte Vermeille, Côte d'Azur (Marseille, Nice e.d.) en merkwaardig genoeg ook de omgeving van Toulouse.

Overigens zag ik met zekerheid Vale Gierzwaluwen op het station van Perpignan in juli 1972, op doorreis naar Spanje. Op de atlas-kaart in Yeatman ('75) is in dit blok geen vermelding te vinden.

Eén van de opvallendste vogelsoorten in stenige, ruige en zonnige heuvelachtige stukjes was de Blonde Tapuit. Door elkaar heen ziet men 2 kleurfasen: met geheel zwarte keel en oorstreek en met alleen zwarte oorstreek en witte keel. De rest van het lijf is licht geelbruin, vleugels gitzwart en staart met méér wit dan Tapuit. De "zwart-kelige" vorm bleek meestal wat talrijker dan de "zart-orige", althans in de omgeving van Collioure. De zang, vaak in baltsvlucht, is vlug en kort, doch tamelijk welluidend.

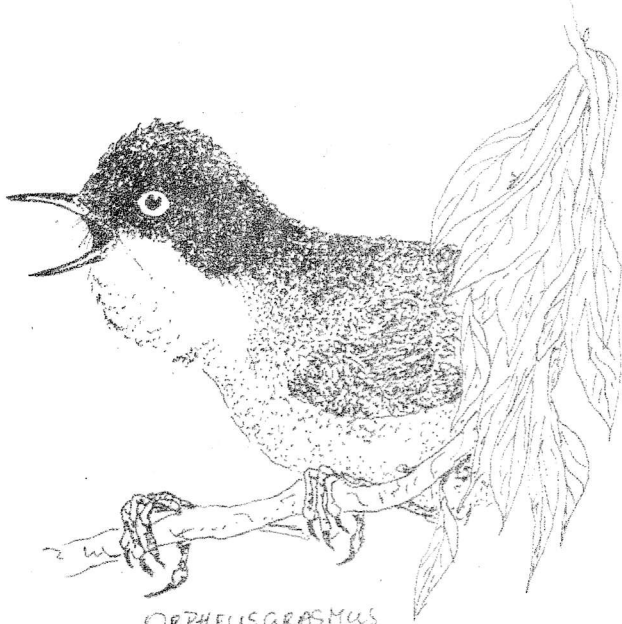
N.B. Op de Griekse Eilanden komt een andere ondersoort voor die op mij vrijwel puur zwart-wit overkwam, in het daar felle zonlicht soms "pijnlijk" kontrastrijk!

Roofvogels zag ik zeer weinig! Af en toe 'n Torenvalk en zowel in '76 als in 1979 in de omgeving van Collioure 'n Slangenarend. Deze soort "bidt" veelvuldig als 'n langzame, reusachtige Torenvalk.

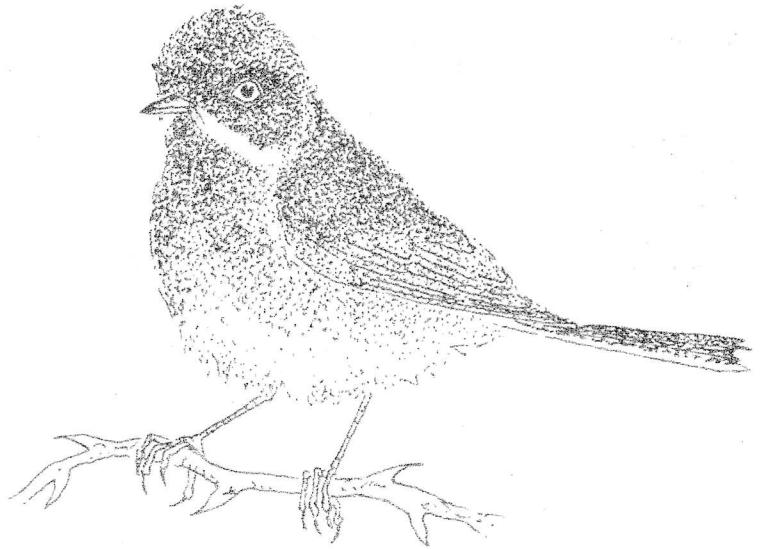
Meer landinwaarts in de Pyreneeën ziet men ook Buizerden, Haviken, Sperwers, Blauwe Kieken (op hoogvlaktes) en vooral naar het westen "snoepjes" als gieren en arenden. Deze soorten vallen buiten het gebied, omschreven in deze artikelen, maar enkele daarvan komen terug in 'n beschrijving van de Camargue en de Provence.

N.B. In juli 1979 zag Paul van Kerkhoven te Collioure een Slechtvalk!

Wat noordelijker van Collioure, in de omgeving van Argelès, maar dan wat meer landinwaarts, is de streek meer bebost. Men treft hier een rijk geschakeerd landschap aan van kurkeikenboongarden, afgewisseld met kruidenrijke hellingen, beekdalen, tuinen, bosjes en stenige met enkele struikjes begroeide hellingen. 'n Leuke ervaring is het voorkomen van vogelsoorten die men in de Kempen zelden of nooit bij elkaar aantreft: Boomleeuwerik, Ortolaan, Kuifneec, Winterkoning, Merel, Vink, Hop en Roodkopklauwier zingen daar vrolijk door elkander!

ORTHEUSGRASMUS
Collioure 25-06-79

BAARDGRASMUS
Saint Chamas juni 1978

RÖDE RÖTSLÖFSTER
Orgeix aug. 1976

Dank u

Typisch mediterrane fauna-elementen waren hier: Provence Grasmus, Baardgrasmus, Orpheusgrasmus, Blonde Tapuit en in mindere mate (dus minder aan het mediterrane gebied gebonden): Bergfluiters, Cirl- en Grijs Gors, Rotszwaluw, Orpheusspotvogel, Hop en Roodkopklauwier. De grasmussen verdienen wel enige aandacht:

De Provençaalse is ontzettend moeilijk te ontdekken door zijn uiterst verborgen levenswijze en meestal moet men zich tevreden stellen met een glimp van een langstaartig, donkergekleurd vogeltje, dat razendsnel tussen de "maquis" verdwijnt. De zang is typisch krassend en veel lijkend op de gewone Grasmus (die hier ook voorkomt!).

De Baardgrasmus is 'n prachtig vogeltje met een goed herkenbare zang: 'n kruising tussen Grasmus en Boomleeuwerik. Minder schuw dan de voorgaande soort en komt ook in wat opmer terrein voor.

De Orpheusgrasmus is ook erg schuw, maar in zijn favoriete biotoop (kurkeikenboomgaarden, open bos van groene eiken, olijfboomgaarden en bosranden) niet zo heel moeilijk te ontdekken. Het is een forse Grasmus met een opvallend wit oog en 'n heel on-grasmusachtige zang: meer lijsterachtig met wat "zoete" (Boomleeuwerikachtige) klank. Overigens zijn er bij deze soort veel "luie" exemplaren die het niet verder brengen dan "tirie, tirie"!

De Brilgrasmus trof ik hier niet aan (in '76 wel te Collioure op de trek), maar die komt in de Camargue aan de beurt. Zijn favoriete biotoop bestaat dan ook uit salicornia-velden langs de zandkusten!

Minder algemeen dan bijv. Kleine Zwartkop, maar zeker aanwezig: Grasmus, Tuinfluiters en "gewone" Zwartkop.

Al die grasmussen komen er dus wel voor, maar soms lokaal (biotoopgebonden), moeilijk te ontdekken of ze zijn gewoon schaars. Alleen de Kleine Zwartkop lijkt mij echt algemeen. Wie na de broedtijd (t/m half juni) Zuid-Europa bezoekt heeft al helemaal weinig kans om ze goed te zien omdat ze dan niet meer zingen!

De Bergfluiters is in grote delen van Frankrijk tamelijk algemeen en valt op door de zang: ongeveer als 'n Fluiters, maar zonder versnelling aan het einde. Niet te verwarren met de zang van de Cirlgors! De Bergfluiters heeft opvallende geelgroene zomen aan de slagpennen, veel opvallender als de geelgroene stuit die als kenmerk genoemd wordt in de veldgidsen. De Grijs Gors kwam ik meer landinwaarts in de Pyreneeën zeer talrijk tegen op rotsige hellingen op geringe hoogte. De zang heeft wat weg van een Heggemus of Roodborsttapuit, dus niet zo typisch gors-achtig. De Orpheusspotvogel is eveneens in het overgrote deel van Frankrijk algemeen, talrijker als de Spotvogel, die feitelijk alleen in het uiterste noorden en noordoosten voorkomt! Goed herkenbaar aan de Ringmusachtige alarmroep en de Bosrietzangerachtige zang. Vaak geler van onderen en met duidelijk kortere vleugels!

Te Argelès, op braakliggende terreinen langs de kust, kwam ik veel Kortteenleeuweriken tegen. Ik noteerde: "'n pieperachtig, klein, sierlijk leeuwerikje waarvan de snavel niet opvallend fors is. Zang nogal Grauwe Gors-achtig van opbouw, maar melodieuzer (Kuifleeuwerik-achtig) van klank. Soms korte imitaties. Alarmroep kort en metalig. Zangvlucht rijzend en dalend, vrijwel vertikaal met veel snellere vleugelslag als Veld- of Kuifleeuwerik. Alleen mannetjes met rossige kopkap., en ... aanduiding van halsvlekken."

Een volgende maal iets over de Camargue.

Frank N.

De Roodborsttapuit in de Kempen

Onze VWG kon zich onlangs verheugen in publicatie nr. 6, "De Roodborsttapuit in de Kempen" van Marco Bakermans.

Ik vind dit een prima verslag, iets waar we naar terug kunnen grijpen. Zeer zeker een voorbeeld voor alle volgende bewerkers van een soort. Zonder aan Marco's verslag afbreuk te willen doen, zou ik toch graag nog enkele opmerkingen willen plaatsen.

In Nederland is de doortrek van Roodborsttapuiten niet erg spektakulair. Volgens mij komt dat door een tweetal factoren. Ten eerste is de aantrekkelijkheid tamelijk gespreid, zodat er geen sprake is van een echte doortrekkpik zoals bij Tapuit en Paapje. Ten tweede zijn er nog maar weinig broedgebieden die noordelijker van Nederland liggen, dus er passeren gewoonweg niet zoveel Roodborsttapuiten! Uiteraard is de doortrek sterker dan onze gegevens suggereren, maar zeker niet zo sterk als van Tapuit en Paapje. Onze vogels verdwijnen na het broedseizoen vrijwel allemaal naar het zuiden. In Engeland is dat anders, daar overwinteren er vrij veel. Men stelde daar ook een sterke negatieve invloed vast van strenge winters. Ofschoon wij onlangs (1978/79) een strenge winter hebben meegemaakt, heeft die, naar het zich laat aanzien, geen duidelijke invloed op ons broedbestand gehad. Hier dus mogelijk een gunstig effect van het wegtrekken!

Het is bekend dat polygamie (d.w.z. één mannetje met ^{of omgekeerd} meerdere vrouwtjes) bij Roodborsttapuiten vrij veel voorkomt. Marco vermeldt een geval van een solitair mannetje dat in de buurt van een paartje verbleef. Het is niet uitgesloten dat het hier polygamie betrof, ofschoon het paartje (of alleen het mannetje) deze solitair uit het territorium verdreef. Door het optreden van polygamie kunnen makkelijk inventarisatiefouten optreden, omdat schijnbaar solitaire mannetjes voor ongepaard of voor doortrekker worden uitgescholden, terwijl er mogelijk dus sprake is van polygamie. Heeft één mannetje meerdere wijfjes dan treedt onder-telling op wat betreft het aantal broedsels (toevoeging FNe).

In 1974 en 1975 heb ik de Groote Heide nabij de Achelse Kluis grondig geïnventariseerd en ik stelde toen geen Roodborsttapuiten vast. Tegenwoordig broeden daar 1 à 2 paartjes, volgens mij omdat een deel van de heide -bij de Kraanvennen- afgebrand is. Omdat Roodborsttapuiten veel voedsel van de grond halen, zijn open plekken in de vegetatie mogelijk noodzakelijk en een aaneengesloten heide is dan ongeschikt. In 1977 inventariseerde ik Geijzenrooi, een tamelijk kleinschalig agrarisch landschap tussen Bindhoven en Geldrop van ca. 600 ha. Ik stelde toen 9-11 paartjes vast, terwijl ik op grond van regelmatige maar niet systematische bezoeken in voorgaande en latere jaren altijd gedacht had dat er niet meer dan 5-6 paartjes broedden. Het is natuurlijk mogelijk dat 1977 een goed jaar was, maar gezien andere inventarisaties lijkt me dat niet zo aannemelijk.

Dit betekent dat, i.t.t. de ervaring van Marco in de gemeente Hoogeloon c.a., het aantal getelde Roodborsttapuiten in de Kempen mogelijk slechts 40-60% van het werkelijk aanwezige aantal is. Marco schat het totaal aantal paren in de Kempen op 200-250, maar het zouden er best wel eens veel meer kunnen zijn. Vooral omdat vrij grote delen van ons werkgebied zeer onvolledig werden bekeken. Ik zou dan ook liever de volgende schatting willen aanhouden: 200-350 paren.

Marco zegt dat het mogelijk is dat Roodborsttapuiten zich zijn gaan aanpassen aan het monotone agrarische landschap. Dat zou dan een individuele aanpassing zijn en niet van de soort als geheel. Als er echter van een toenemende aanpassing sprake is, kan dit juist niet een individuele aanpassing zijn, omdat het anders niet kan toenemen. Het moet dus een erfelijke aanpassing zijn. Je kunt je dit als volgt voorstellen:

Stel we hebben twee Roodborsttapuiten, één die wél en één die niet de mogelijkheden (genetische eigenschappen) heeft om in monotoon agrarisch gebied te leven. Degene die het wél kan, kan concurrentie met zijn soortgenoten in de "normale" biotopen vermijden door in het monotone gebied te gaan nestelen. Hij zal dan zijn erfelijke eigenschap om in dit gebied te kunnen leven doorgeven aan zijn jongen. Op die manier kan de eigenschap zich door de populatie verspreiden. Dit is een eenvoudige woergave: de realiteit is wat ingewikkelder.

Roodborsttapuiten hebben, volgens een onderzoek van Rob Bijlsma, een gemiddelde legselgrootte van 5 eieren en hebben 2 legsels. De legselgrootte van 1e en 2e legsel is ongeveer even groot. Een paartje Roodborsttapuiten zal dan onder uiterst gunstige omstandigheden circa 10 jongen groot kunnen brengen. Dat dit gewoonlijk niet zal voorkomen ligt voor de hand..... Ongeveer de helft haalt de eerste levensweken niet. Het aantal jongen per paar van 2,75 hetgeen Marco vermeldt, is dus juist laag in plaats van hoog.

Tom Heijnen.

Mogelijk een oostelijke Roodborsttapuit in de Kempen.

Op donderdag 19 maart j.l. zag ik langs de Paddevenweg bij Zandoerle een sterk afwijkende Roodborsttapuit. Vanuit de auto zag ik op de af-rastering, langs de weg, een licht, nogal zandkleurig vogeltje dat mij aan een Paapje deed denken. Ik stopte snel, me onderwijl realiserend dat het wel erg vroeg voor Paapjes was. Met de 8 x 30 kan ik het vogeltje onder variërende omstandigheden gadeslaan op afstanden van 15 tot 50 meter. Ik noteerde:

- Typisch een Roodborsttapuit en wel een wijfje, maar dan zeer licht en qua hoofdkleur meer 'n wijfje Paapje. Kop licht grijsbruin met wat donkerder vlekjes en schuin boven het oog nog lichtere vlekjes onder sommige omstandigheden de indruk van een vage wenkbrauwstreep gevend. Keel zeer licht, in de hals vrijwel wit. Bovenzijde licht zandkleurig grijsbruin met donkerder schachtstrepen. Stuit geheel of vrijwel geheel ongestreept licht rozebruin. Weinig of geen wit op stuit en/of staartbasis. Onderzijde ongeveer als wijfje Paapje: vrij egaal licht rozebruin, aan de zijborst ietsje donkerder lijkend en slechts iets lichter wordend naar de anaalstreok toe. Op de gesloten vleugel een opvallende, zeer lichte, langwerpige driehoek, grotendeels veroorzaakt door de brede, zeer lichte zomen aan de kleine slagpennen. Hier heeft een "normaal" wijfje Roodborsttap. slechts een witachtig vleugelstreepje, in de vlucht vaak goed te zien. Bij de waargenomen vogel was dat niet te zien, mogelijk omdat het te weinig kontrasteerde met de rest van de zeer lichte slagpennen. Voornaamste kenmerken: zeer lichte, Paapjesachtige hoofdindruk. Zeer lichte rug en typische driehoekige lichte vlek op vleugel. -

De laatste jaren zijn, met name in de herfst, wel meer waarschijnlijk oostelijke Roodborsttapuiten waargenomen in West-Europa, ook in Nederland. In de meeste gevallen meent men dan te doen te hebben met de ondersoort *Saxicola torquata maura* uit Siberië, al is dat erg moeilijk met zekerheid te zeggen. Opvallend in "mijn" geval is dat ik in het "Handbook of British Birds" in vol.II (1948) bij de beschrijving van een waarneming van een *S.t.maura* las: "at first sight more like a small Whinchat (=Paapje) than anything else", terwijl ook de afbeelding van een wijfje van deze ondersoort zeer sterk lijkt op de door mij waargenomen vogel!

Omdat het literatuuronderzoek tot dusverre nog onvolledig is, zal ik er in Henk z'n rubriek nog op terug komen.

Frank Weijts.

De functie van beken voor vogels: een oproep.

Vanaf januari 1977 heeft onze VWG een twaalftal beken-tellingen gehouden met het doel om meer over een aantal vogelsoorten en de functie van onze beken voor die soorten te weten te komen.

Het moet natuurlijk niet bij tellen alléén blijven: de gegevens moeten op een zinvolle wijze worden uitgewerkt. Hieraan wordt momenteel hard gewerkt, maar degelijk werk (althans laten we dat hopen) kost veel tijd.

Het is de bedoeling dat er een bekennummer komt, dat niet alleen de beken-tellingen bespreekt, maar ook aandacht schenkt aan de broedvogels, en de bedreigingen van onze beken.

De inhoud zal er globaal als volgt gaan uitzien:

- inleiding, gebruikte methodes en globale beschrijving van onze beken
- resultaten van de beken-tellingen, tevens een onderzoek naar de relatie tussen bepaalde beekkenmerken (breedte, evt. kanalisatie, oeverbegroeiing e.d.) en het voorkomen van vogels. Dit geschiedt met een zgn. "clusteranalyse" (die ook in het hoofdstuk "Vogelgemeenschappen" in de "Vogels van de Grote Rivieren" is toegepast) met behulp van een computer. Dit lijkt misschien heel wat, maar een computer wordt alleen gebruikt omdat de vereiste berekeningen met de hand vrijwel ondoenlijk zijn.
- resultaten van broedvogeltellingen langs beken (broekbosjes e.d.)
- bespreking van enkele soorten: op de situatie van o.a. Blauwborst, IJsvogel, Grote Gele Kwik en Waterpieper zal nader worden ingegaan.
- vergelijking van onze beken-tellingen met dergelijke tellingen elders
- bedreigingen van de beken en het beekdallandschap
- aanbevelingen voor het beheer uit vogelkundig oogpunt
- samenvatting en konklusies.

Naast het uitwerken van de gegevens is ook een literatuurstudie nodig. We zijn nu in een stadium gekomen, dat alle basisgegevens zo'n beetje binnen moeten zijn. Desondanks zullen er ongetwijfeld nog leden zijn die over waarnemingen van vogels langs en op beken beschikken en die nog niet in ons archief zitten. Daarom deze oproep:

STUURT U ZO SNEL MOGELIJK UW GEGEVENS VAN DERGELIJKE WAARNEMINGEN NAAR ONS OP, ZODAT HET BEKENNUMMER ZO VOLLEDIG MOGELIJK KAN WORDEN!!!!!!!!!!

Naast het presenteren van onze gegevens, moet het geheel ook een beetje door tekeningen worden ongefleurd. Het moeten tekeningen worden die betrekking hebben op het onderwerp: tekeningen van vogels die karakteristiek voor beken of het beekdallandschap zijn of tekeningen van het landschap zelf.

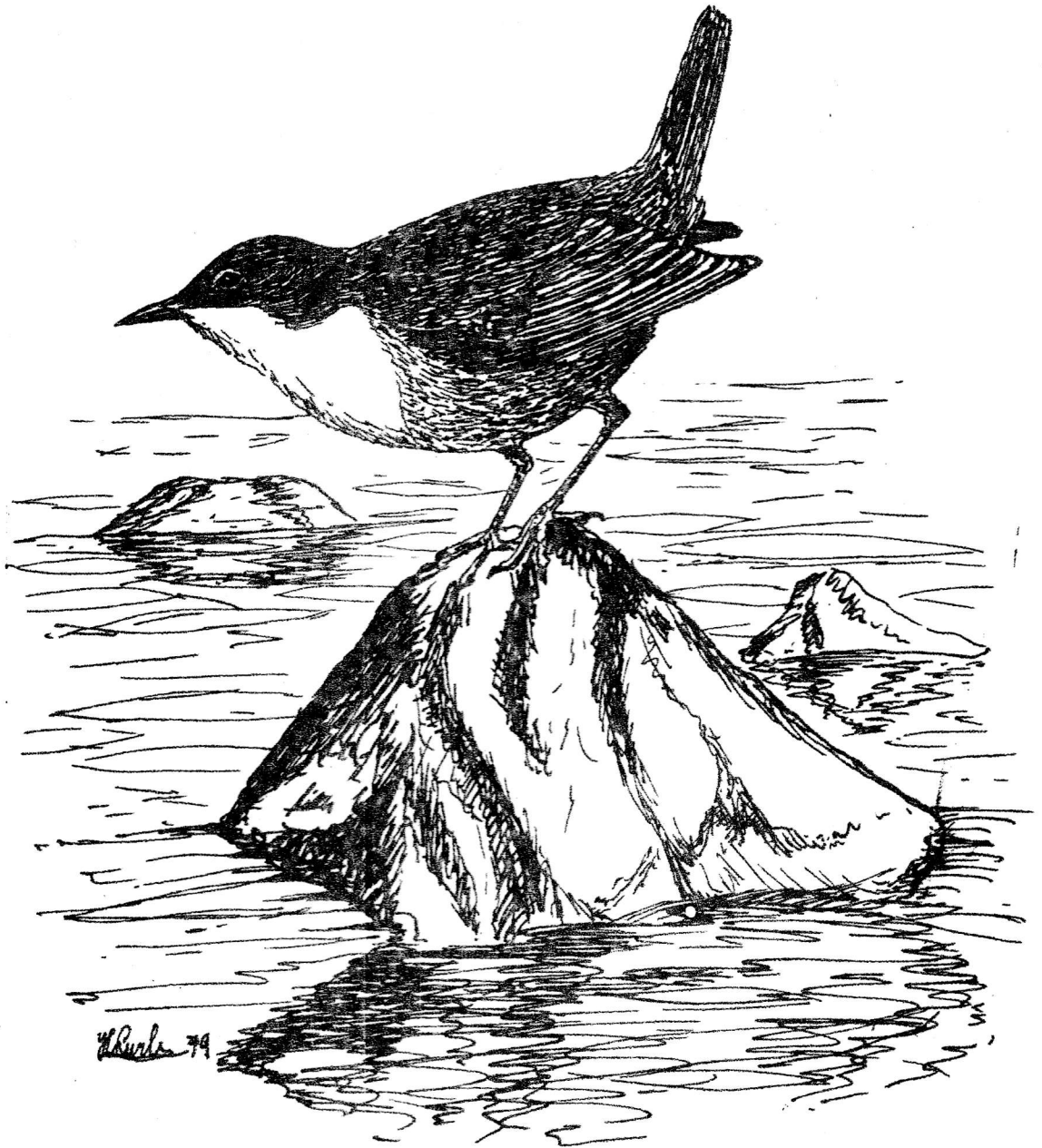
De voorkeur wordt gegeven aan tekeningen over het gedrag van vogels of de determinatie: bijv. baltsende Dodaarzen, duikmethode van deze vogels, zingende Blauwborst, baltsvluchten etc.

De redakteur van "t"Vogeljaar" deelde mee dat ze een bekennummer (in hun zin van het woord) willen uitbrengen. Onze medewerking werd ook gevraagd, maar sinds november 1980 hebben we niks meer gehoord. Het is dus nog onduidelijk of dit nog doorgaat.

Het voorlopige doel blijft daarom: een eigen bekennummer dat vóór de Grote Vakantie gepland is. Misschien kunnen we van dat verslag een soort uittreksel maken en aanbieden aan het Vogeljaar of Limosa, omdat de gegevens m.i. belangrijk genoeg zijn om méér onder de aandacht te brengen.

Hopelijk kunnen we rekenen op jullie waarnemingen en tekeningen.

Tom Heijnen.

VOGELS TELLEN HOE EN WAAROM?

Op zaterdag 7 maart jl. werd in Nijmegen de wetenschappelijke vergadering met bovenstaande titel georganiseerd door de N.O.U. De bijeenkomst was ook toegankelijk voor medewerkers van Sovon. De opkomst was zeer goed, hoewel ik geen andere Kempenaren dan belgische heb kunnen ontdekken. Omdat er toch interessante zaken aan de orde kwamen, wil ik proberen om er wat van te vertellen. De eerste bijdrage was van Paul Opdam en ging over kwantitatieve broedvogelinventarisaties. Het nut van zulke inventarisaties kan zijn oorsprong hebben in fundamenteel wetenschappelijke interesses, die bv. samenhangen met de oecologie van vogels. Een ander nut kan zijn gebruik van de verzamelde gegevens voor het beheer en behoud van vogelpopulaties of levengemeenschappen.

Hoe men ook te werk gaat, in alle gevallen moet het te onderzoeken gebied bezocht worden. Elk bezoek levert (als het goed is) een aantal registraties (waarnemingen) van enkele soorten op. Dat aantal registraties per soort wordt beïnvloed door de dichtheid van de soort (hoe meer vogels er zitten, hoe meer kans op een waarneming) en door de trefkans van de soort: de kans dat een vogelsoort wordt waargenomen. Deze trefkans verschilt niet alleen per vogelsoort (opvallende en onopvallende soorten) maar ook nog per seizoen, tijd van de dag ('s morgens vaak meer kans op een waarneming dan 's middags) en per weertype. Tenslotte is de trefkans ook nog afhankelijk van de waarnemer: zijn ervaring, concentratie en bestede tijd per oppervlakte.

Er zijn verschillende methoden van inventariseren die een verschillende nauwkeurigheid hebben en dus andere toepassingsmogelijkheden. Welke inventarisatiemethode je moet kiezen hangt dan ook voor een belangrijk deel af van wat je met de verzamelde gegevens wilt gaan doen. Maar ook de beschikbare tijd zal natuurlijk een rol spelen.

Je kunt gegevens op twee manieren gaan gebruiken. Ten eerste kan het zijn dat je de aantallen per soort wilt vergelijken tussen twee gebieden of tussen verschillende jaren. Het precieze aantal broedparen hoeft dan niet bekend te zijn want je vergelijkt geen verschillende soorten met elkaar. Je hoeft dan geen rekening te houden met verschillen in trefkans ten gevolge van soortverschillen. De andere zaken die de trefkans beïnvloeden, moeten zoveel mogelijk hetzelfde worden gehouden. De gevonden aantallen broedparen zijn dan een maat voor de werkelijke dichtheid van de soort. Bij deze toepassing kan men gebruik maken van een zgn. relatieve inventarisatiemethode. Hiertoe behoren de transecttelling, de punttelling en de turfmethode.

De tweede toepassing van verzamelde gegevens is dat je aantallen van verschillende soorten met elkaar wilt vergelijken of de exacte dichtheid van een soort wilt weten. Dan moet je wel rekening houden met verschillen in trefkans ten gevolge van soortverschillen. De andere factoren moeten zo gunstig mogelijk worden gekozen. Het aantal bezoeken moet men aanpassen aan de gewenste nauwkeurigheid. Bij deze toepassing moet men een zgn. absolute inventarisatiemethode gebruiken: hiertoe behoren het karteren van territoria en het karteren van nesten.

De lijntransecttelling en de punttelling komen erop neer dat in een seizoen het gebied twee keer 's morgens wordt bezocht en de waargenomen vogels geteld worden vanaf een gewandelde rechte lijn of van een aantal punten. Het voordeel van deze methoden is dat er niet veel tijd voor nodig is om een groot gebied te inven-

tariseren. De lijntransecttelling is vooral geschikt voor grote homogene gebieden en is veel gebruikt in Finland. Nadelen zijn het missen van nachtelijke zang, het meetellen van doortrekkers en de gevoeligheid voor verandering van de trefkans door seizoens- en tijdsverschillen. De turfmethode is een soort transecttelling waarbij geen rechte lijn wordt gevolgd en waarbij meerdere bezoeken (ook 's nachts) worden gebracht.

De nestzoekmethode kent veel nadelen (o.a. zeer arbeidsintensief ongeschikt in onbegaanbaar terrein en gevaar voor verstoring) en is eigenlijk alleen voor sommige soorten geschikt bv. roofvogels, kraaiachtigen en kolonievogels.

De karteingsmethode is de absolute inventarisatiemethode die in ons land het meest wordt gebruikt. Men telt hierbij territoria, geen broedparen, door per bezoek elke vogel die zich territoriaal gedraagt, in te tekenen op een kaart. Er zijn ± 10 bezoeken nodig. Na afloop van het laatste bezoek kan door clusteranalyse het aantal territoria per soort worden vastgesteld. Dat gebeurt door de stippen van alle bezoeken per soort op een kaart te zetten en dan te kijken welke stippen groepjes vormen, die waarschijnlijk territoria aangeven.

Na deze gedegen theoretische inleiding ging Robert Kwak in op factoren die van invloed zijn op de resultaten van de karteringsmethode. Deze factoren vallen in twee groepen te verdelen nl. die tijdens het veldwerk en die tijdens het huiswerk.

Tijdens het veldwerk zijn dat vooral de factoren die de trefkans beïnvloeden. Omdat veel vogelsoorten vaak 's morgens vroeg het meeste zingen (en dan dus een grotere trefkans hebben) moet je niet bij elk inventarisatiebezoek op dezelfde plaats beginnen want dan mis je veel vroege vogels in het stuk wat je later op de dag pas bezoekt. Ook de waarnemingsintensiteit is van belang. Hoe meer tijd je aan een gebied besteedt, des te vollediger zullen de waarnemingen zijn. Een waarneemduur van minstens 5 min/ha wordt aanbevolen.

Bij het uitwerken van de gegevens moet je gaan bepalen om hoeveel territoria het ging. Daarvoor moet je bepaalde criteria hanteren. Om een territorium vast te stellen, moet je een vogel bv. minstens 2 keer op een plaats hebben gehoord. En om aangrenzende territoria te onderscheiden moet je beide vogels minstens 1 keer tegelijk hebben gehoord. Als je deze maatstaven hoger maakt zullen de zelfde gegevens andere resultaten opleveren.

Tot slot nog enkele adviezen: het te inventariseren gebied bezoeken van begin maart tot eind juni, wekelijks een bezoek brengen zodat het totaal aantal bezoeken rond de 15 ligt.

Tot slot nog iets over het verhaal van G. van Dijk over het inventariseren van weidevogels. Daar gelden weer heel andere regels als voor bosgebieden. Bij weidevogelinventarisaties kan volstaan worden met 3 bezoeken: een in begin april, waarbij afstanden tot 400 m. worden overzien, een in de eerste helft van mei, dan afstanden tot 75 m. en 2e helft mei voor de Kemphanen.

De gemakkelijkst te inventariseren soort is de Grutto, die bovendien een goede indicator is voor de kwaliteit van het gebied. De Kievit is een veel moeilijker soort die soms met de helft wordt onderschat. De Tureluur is moeilijk omdat hij zich veel langs slootjes ophoudt en dan niet over grote afstand te zien is.

Er werd ook nog een zeer interessante lezing gegeven door de Duitse onderzoeker M. Erdelen over het verband tussen broedvogelbevolking en de structuur van de vegetatie. Het had echter niet zoveel met inventarisatiemethoden te maken. Daarom laat ik dat nu maar achterwege, wellicht iets voor later.

Jan Wouters

VOGEL- VARIA

kleine Zilverreigers
Camargue, juni '78

**samenstelling:
lex peeters**

Verrassend gezelschap op industrieterrein.

Regelmatig fiets ik, op weg naar school, over het industrieterrein te Bladel. Al gedurende enkele weken staan daar nu tussen de fabrieken enkele weilanden gedeeltelijk onder water. Soms zag ik hier enkele Waterhoentjes, Wilde Eenden, een Meerkoet en een maal 'n Watersnip.

Op 20-3-1981 neem ik 's morgens weer deze route. Het opvallend zachte lenteweer bracht mij ertoe ruimschoots op tijd naar school te fietsen.

Met de tentamestof voor Aardrijkskunde in mijn gedachte merk ik bij bovengenoemde weiden 3 witte vogels op, die ik direkt herken als Kluten. Juist als ik van mijn fiets afstap om de vogels te bekijken hoor ik de duidelijke fluitroep van een Goudplevier. Ik ontdek een groepje van deze vogels op ca.25m. afstand van de Kluten. Wanneer ze na een tijdje, verontrust door een laag overvliegende Blauwe Kiekendief opvliegen, blijken het 23 exx. te zijn. Spijtig genoeg moet ik even daarna weer op mijn fiets stappen wil ik op tijd zijn voor mijn tentame.

's Middags, 2 uurtjes later, op weg naar huis, blijken de Kluten en Goudplevieren plaats gemaakt te hebben voor 1 Tureluur, 3 Wintertalingen en 1 Waterhoen.

Een leuke ervaring in een toch al zo'n "zware studietijd".

Lex.

Buizerd grijpt Kokmeeuw.

Begin augustus 1980 fietste ik samen met Han Manders, Fred Geven en Antoinette de Groot in de omgeving van Drachten. Opeens zagen wij in het weiland een Buizerd op iets wits zitten. Het bleek een meeuw te zijn. Dit verbaasde ons niet, de buizerd is per slot van rekening een aaseter. Hij is alleen in staat kleine prooidieren te vangen dachten wij.

Toen wij verder fietsten vloog de buizerd op en trachtte de Kokmeeuw mee te nemen. Dit lukte niet, dus liet hij hem los. Tot onze stomme verbazing viel de meeuw echter niet naar beneden, maar vloog op eigen kracht verder. Kennelijk hadden wij een erg ondernemende buizerd gezien, of komt het vaker voor dat buizerden grotere prooidieren grijpen?

Maarten.

OPROEP OPROEP.

Het is al weer enige tijd geleden dat het roofvogelnummer verschenen is. De meesten van jullie zullen zich nog wel herinneren dat het stukje over de Torenavalk niet veel te betekenen had. Dit kwam doordat er erg weinig waarnemingen van bekend waren. Ik had slechts van één persoon waarnemingen binnen gekregen. Met mijn eigen waarnemingen erbij was dit veel te weinig om een gefundeerd artikel te schrijven. Hoe komt het nu dat er zo weinig waarnemingen bekend zijn? Is de soort te gewoon om genoteerd te worden? Ik hoop van niet, want ik verzamel sinds enige tijd gegevens over torenvalken. Veel heb ik echter nog niet.

Daarom vraag ik eenieder ook de Torenvalkgegevens door te geven aan Lex Peeters, dan komen zij via hem wel bij mij terecht. Je mag ze natuurlijk ook rechtstreeks aan mij doorgeven. Het gaat om waarnemingen uit de Kempen. Ook literatuur is welkom.

Maarten Manders
Adriaanstraat 25 bis
3581 SB Utrecht.

BUDELORPPLEIN, ...TERECHT EEN WEINIG BEZOCHTE PLAATS ?????

Inleiding:

In de Zuidoost-hoek van ons werkgebied, begrenst door de provincies Noord-Limburg en Belgisch-Limburg ligt Budeldorplein, een klein kerkdorpje dat tot de gemeente Budel behoort. Dit plaatsje is enkele merkwaardige gebieden rijk, teweten de plassen "de Hoort" en "het Rinselven, en het unieke stuifzandgebied de Loozerheide", die tesamen een uitgestrekt, groten-deels niet opengesteld terrein vormen. "De Hoort" is niet ongestraft te bezoeken (dus zoals dat een nette vogelaar behoort laten we het tellen hier over aan Ad van Poppel die hiertoe toestemming heeft). De Loozerheide is eveneens moeilijk te berei-ken, doch het Rinselven en de natte heide in de omgeving zijn zeer makkelijk en van nabij te overzien vanaf een weg die het gebied doorsnijdt als-mede vanaf de tegen de oost-oever gelegen recreatieweide. Vrijwel geen enkel terrein binnen ons werkgebied is vanuit ornithologisch oogpunt bekeken zo waardevol als de bovengenoemde aaneengrenzende gebieden (verder steeds gemakshalve "Budeldorplein" genoemd). Toch... óók van geen enkel ander terrein binnen ons werkgebied zijn relatief zo weinig gegevens in ons waarnemingen archief voorhanden. De oorzaken hiervoor zijn vrij makkelijk aanwijsbaar:

- Zonder uitzondering zijn alle mensen van VWG-de Kempen woonachtig op grote afstand van Budeldorplein.
- Het gebied is zonder meer geen prettig milieu om te vogelen: het landschap is verloederd door de grote zinkfabriek van BUDELCO met haar stinkende rookpluimen die een groot deel van de begroeiing in de naaste omgeving hebben doen afsterven. Verder maken spoorlijnen, hoogspanningsmasten, een brede weg, een enorm afvalbassin en verscheidene uit puin en afval opgetrokken dijkjes het gebied zeer onnatuurlijk.
- Als laatste een zeer merkwaardige rede die qua invloed zeker niet onderschat moet worden: sommige Kempische vogelaars zijn bang om door anderen als S.J.-er bestempeld te worden, immers Budeldorplein is zeer soortenrijk en dat moet dan wel de rede zijn voor het feit dat iemand die grote afstand naar dit gebied aflegt! Nou, als dat zo is kan ik er ook nog wel enkele noemen hoor!..... Je kunt dus wel onbevooroordeelt buiten ons werkgebied gaan zeetrekten bij Scheveningen (nutteloos), enkele dagjes naar Schiermonnikoog gaan (nutteloos) of de Biesbosch bezoeken (nutteloos), maar niet zonder een negatieve titel te krijgen je kennis van steltlopers wat op gaan halen bij de Loozerheide nabij Budel. Je mag wel naar de Flevopolder gaan om Visdieven, Roerdompen en Waterrallen te bekijken, maar doe dit niet in Budeldorplein!!!, ...dat is soortenjagen!!

BELACHELIJK toch, niet waar??? Wie zijn die enkelingen die deze stelling verkondigen?, de lieverdjes van de Werkgroep zeker....laat me niet lachen!!!!

Ik ben maar wat blij dat sommige onder ons immuun zijn voor onzinnige vooroordelen en gegevens hebben geleverd aan de hand waarvan nu dan toch iets bekend is van de laatste Visdiefvenkolonie, de laatste Kempmaanbaltsplaats, en het grootste Kiekendiefvenbestand van de Kempen ladaar. DUS...laat je toch niet beïnvloeden mensen!!

Wat de eerst gegeven oorzaak nog betreft: Ook met het oog op andere in dit deel van ons werkgebied gelegen, weinig bezochte terreinen waarbij gedacht kan worden aan bijvoorbeeld de Grote heide, het Soerendonks Goor en de Strijperheg zou propaganda in de vorm van een artikel in een streekblad onderandere, zeer aanbevelenswaardig zijn. Mogelijk kunnen we op die wijze bestaande vogelaars in deze buurt op sporen of geïnteresseerden aantrekken.

Dan de als tweede gegeven oorzaak nog: Hier wordt al in zekere mate aan gewerkt. Zoals je in het Eindhovens Dagblad hebt kunnen lezen zijn groepen als "Natuur en Milieu" druk bezig het milieu bij Budeldorplein wat te verbeteren. Zo wordt er fel naar gestreefd de lozing van Budelco in een tweetal beken stop te zetten. De kans op resultaten schijnt hoopgevend te zijn. Hadden we al plaatselijke kontakten gehad dan hadden wij van onze zijde een steentje bij kunnen dragen door deze eisen met behulp van vogelgegevens kracht bij te zetten.

Lex Peeters.

Korhoenders in de Kempen

In het kader van archiefwerk is inmiddels duidelijk geworden, dat het ook in onze Kempen zeer beroerd gaat met de Korhoenders. In bijna alle belangrijke terreinen zijn ze achteruit gegaan. In het Vogeljaar en de Lepelaar hebben jullie kunnen lezen, dat dat in heel Nederland het geval is. Marco en ik zijn van plan om alle gegevens over Korhoenders in de Kempen in een verslag vast te leggen en om in te gaan op de mogelijke oorzaken van de achteruitgang. In het broedvogelarchief zijn al vele gegevens verzameld, maar ik geloof niet dat we alle beschikbare waarnemingen al hebben. Vandaar een oproep: geef alle Korhoenderwaarnemingen die nog niet in het archief zitten zo snel mogelijk door! En vergeet niet de volgende gegevens te vermelden: 1) gebied, 2) aantal waargenomen hanen en hennen (liever niet: 5 exemplaren), 3) aantallen per waarnemingsdag of per maand, 4) eventuele bijzonderheden, zoals dood gevonden exx, gebruikte rust- en voedselgebieden, plaatsen van bolderen met eventueel vegetatiebeschrijving, waargenomen verstoringen etc.

In het archief worden de aantallen per maand per jaar verwerkt. Worden in een bepaald gebied bijv. op 3 maart 1975 5 hanen en 7 hennen waargenomen en op 28 maart 8 hanen en 3 hennen, dan komt er in het archief te staan: maart 1975 8 hanen en 7 hennen. Inmiddels hebben we de belangrijkste Europese literatuur bijeen gescharreld waaronder interessante informatie over het boldergedrag. Op dit gedrag zullen we ook wat dieper ingaan, omdat daarover in de Nederlandse literatuur nauwelijks iets is verschenen (terwijl er vooral in Nederland onderzoek naar gedaan is). Laten we hopen, dat een verdere achteruitgang achterwege blijft.

Tom Heijnen.

voor u gelezen.

samenstelling: jan wouters.

In "Die Vogelwarte" van mei 1980 een onderzoek naar de trekonrust bij de Zwartkop. Ik heb al vaker artikelen besproken die handelden over de trekonrust: het verschijnsel dat vogels die in een kooi worden gehouden, 's nachts niet rustig blijven zitten en slapen maar voortdurend van de ene naar de andere zitstok vliegen. De waargenomen trekonrust zou een maat kunnen zijn voor de hoeveelheid trekdrang die de vogel op dat moment bezit.

In die voorgaande onderzoeken was steeds de trekonrust onderzocht van vogels die vroeg uit het nest waren gehaald en met de hand waren opgefokt. Deze vertoonden meestal twee pieken van onrust per jaar: een in het najaar en een in het voorjaar. Soms bleven vogels de hele zomer onrustig. Toch mag men aannemen dat ze niet de hele zomer door trekdrang bezitten. Daarom moest men die zomeronrust op een andere manier verklaren. Er zijn verschillende verklaringen mogelijk: bv. dat de vogel onrustig blijft doordat zijn voortplantingsdrang is beperkt door de gevangenschap, of dat de vogel zijn trekdrang niet kan beëindigen omdat hij geen prikkels krijgt waardoor hij weet dat hij in zijn geboortegebied is aangekomen.

Om na te gaan of een van die verklaringen juist zou zijn heeft men het volgende onderzoek gedaan. Men heeft de trekonrust geregistreerd van 3 groepen Zwartkoppen: een groep eerstejaars vogels die met de hand waren groot gebracht, een groep eerstejaars vogels die in de zomer zijn gevangen en een groep overjarige Zwartkoppen die 's zomers waren gevangen. De eerste groep vertoonde tijdens de ruinauwelijks trekonrust en daarna gedurende 3 maanden een piek en later niets meer. De tweede groep vertoonde tijdens de ruieen piek en daarna 3 maanden weer een piek maar later geen onrust meer. De oude Zwartkoppen waren gedurende de rui al erg onrustig en vertoonden na de rui weer een piek van onrust, maar deze bleef bestaan in de winter met een stijging in het voorjaar en tot de rui steeds onrust.

Er bleek nu dus ook winteronrust voor te komen. Dit kan zeker niet verklaard worden als voortkomende uit een beperking van het voortplantings gedrag omdat dit gedrag 's winters niet voorkomt. Het zou dus kunnen zijn dat de vogels hun winterkwartier steeds maar niet bereiken en daardoor hun trekdrang behouden. Maar het zou ook een gevolg van de gevangenschap kunnen zijn want de "wilde" jongen zijn in het begin ook al onrustig. Zo lijken er verschillende vormen van onrust te bestaan met verschillende oorzaken: gewenningsonrust, trekonrust, winteronrust en zomeronrust.

In het Journal für Ornithologie van okt. 1980 staat een groot artikel over de broedbiologie van de grasmusachtigen in midden en noord Europa. Het gaat daarbij om de Zwartkop, Tuinfluiter, Grasmus en Braamsluiper. Het materiaal voor deze vergelijkende studie bestond uit ruim 1800 nestkaarten van genoemde soorten uit zuid Duitsland. De gegevens hiervan werden vergeleken met gelijksoortige studies in Engeland, Finland en Zwitserland. Het systeem van nestkaarten komt erop neer dat vrijwilligers van elk nest wat ze vinden, de gegevens op een kaart invullen en dat nest enkele keren controleren. Zo kan men van een groot aantal nesten iets te weten komen over ligging van het nest, legselgrootte en broedsucces (hierbij ervan uitgaande dat men door de controles het broedproces niet verstoort).

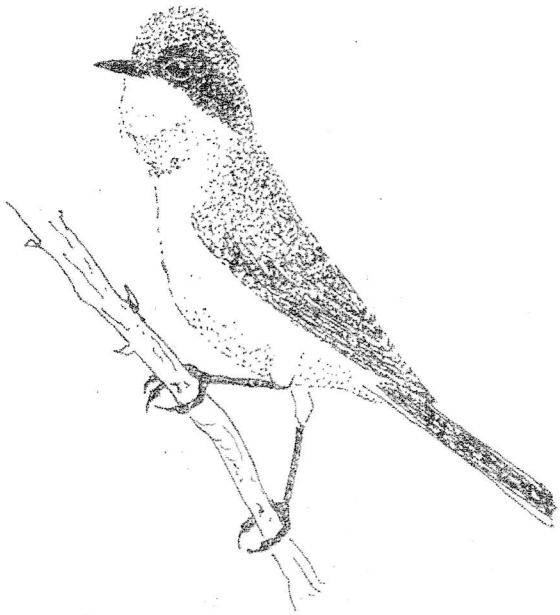
Voor wat de gemiddelde hoogte betreft van het nest geeft dit het volgende rijtje: Grasmus 46 cm, Tuinfluiter 76 cm, Zwartkop 104 cm en Braamsluiper 120 cm. Dezelfde volgorde vindt men ook in Engeland en Finland hoewel de gemiddelden daar iets lager liggen. De Grasmus en Tuinfluiter Bouwen vroeg in het seizoen hun nesten gemiddeld lager dan later in de zomer. Dit hangt waarschijnlijk samen met het toenemen van de ondergroei in de loop van het seizoen.

Ruim de helft van de nesten van de Braamsluiper zat in naaldhout (spar en den) terwijl vrijwel geen nesten in kruiden zaten. De Grasmus nestelde nauwelijks in naaldhout en verdeelde zijn nesten over loofhout en kruiden in een verhouding 2 op 1. De Zwartkop en Tuinfluiter hebben beide een voorkeur voor loofhout (ongeveer 2/3 van de nesten) maar de Zwartkop heeft een kwart van de nesten in naaldhout (spar) en de Tuinfluiter een kwart in kruiden. Wat de kruiden betreft: de brandnetel is een zeer aantrekkelijke plant om in te nestelen voor de Tuinfluiter (21% van de nesten). Ook de Zwartkop nestelt veel liever in brandnetels dan in andere kruiden. De grasmus vertoonde een voorkeur voor braamstruiken met 1/3 van alle nesten. In Engeland en Finland liggen de voorkeuren anders als gevolg van andere vegetatie ter plaatse.

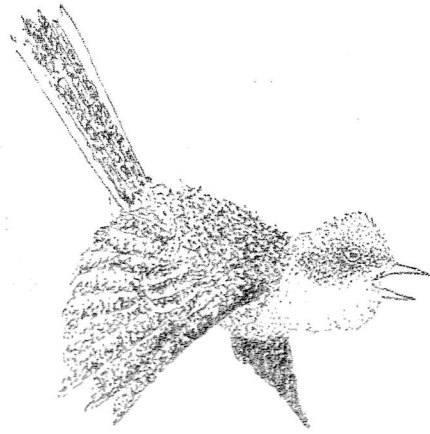
Met de leg begint de Zwartkop het vroegst en de Tuinfluiter het laatst. Hoe noordelijker de vogels zijn des te later beginnen ze te leggen. De Grasmus had het grootste broedsucces (63% succesvol). Het lijkt erop dat het broedsucces normaal genoemd mag worden en dat de nestcontroles geen nadelige invloed hebben gehad. Dit blijkt o.a. uit het feit dat de laagst broedende soort het hoogste resultaat had, dus weinig last gehad van sporen die de nestenzoeker heeft gemaakt.

j.w.

Enkele grasmussen

BRAMSLUIPER

GRASMUS, zangvlucht
Oerte mei '78

ZWARTKOP, vliekbessen etend
(tlook, Veldhoven) 29-09-77

Dank u

In het Vogeljaar van april 1976 (24 2.76), pp. 87 t/m 89, vinden we een aardig artikeltje over de Braamsluiper en zijn biotoop.

De schrijver, Frits van Daalen, citeert uit enkele avifauna's de daar omschreven broedbiotopen.

Hierbij valt de nadruk op halfhoog (tot ca. 3 meter) zeer dicht struikgewas, liefst bestaand uit doornstruiken (meidoorn, braam en diverse cultuurstruiken) en/of coniferen, vooral fijnspar.

Door het verdwijnen van oude meidoornhagen e.d. op het platteland zou de soort afnemen, maar door de toename van dichte plantsoenen in stadswijken e.d. is er weer sprake van een (plaatselijke) toename.

Ook veranderingen van de erfbeplanting rondom boerderijen kunnen een verandering in het broedbestand teweeg brengen. De invloed van stadsbewoners op het platteland (2e huis!) bestaat wat dat betreft hierin dat zij van het erf een echte tuin maken. In het gunstigste geval planten zij dichte hagen van sierheesters, hetgeen Braamsluiers dus aantrekt.

De schrijver is van mening dat vooral de aanplant van de cultuurvorm van *Berberis thunbergii atropurpurea* gunstig is voor de vestiging van Braamsluiers. Verscheidene jaren achtereen konstateerde hij nestbouw in een bosje van deze struiken. Verondersteld wordt dat ook op de trek speciale eisen aan het biotoop worden gesteld en de schrijver wijst op waarnemingen van Braamsluiers in berberis-struiken op plaatsen waar zij waarschijnlijk niet broeden.

N.a.v. deze gegevens pleit de schrijver voor aanleg van berberis-struiken in zgn. vogelbosjes en tuinen.

In ditzelfde artikel worden enkele interessante data genoemd van nestvondsten. Zo vond van Daalen in 1971 al op 9 mei een nest met 3 eieren en in 1973 op 27 mei een nest met 5 jongen. Dit houdt in dat ze al zeer snel na de aankomst (zo ongeveer tussen 20 en 25 april) met de nestbouw beginnen. Dat betekent dan weer dat men hier bij het inventariseren goed op moet letten: zangposten eind april kunnen dus al heel goed bezette territoria zijn. Al hoort men ze dan daarna niet of nauwelijks meer, betekent nog niet dat de vogel is gevlogen: bekend is immers dat de Braamsluiper een moeilijk te inventariseren soort is die gemakkelijk over het hoofd wordt gezien.

Het verdient aanbeveling alle zangposten uit bijv. eind april (dan zingen ze fanatiek) herhaaldelijk te "checken" want ze zitten op eieren voor je er erg in hebt!

ORNITHO - MANIA

uitvoering:
frank neijts

O R N I T H O M A N I A

Welkom, welkom, na al dat wetenschappelijk gedoe je weer eens lekker koesteren in het zonnetje van humor, spotternij en poëtisch verlangen! Om maar met de deur in huis te vallen: hebben jullie 'm al gehoord? 'm? Hum? Hem?

Ineens was-ie er weer: Tjif-Tjaf, Zilp-Zalp, Chiff-Chaff,
Bim-Bam, Ding-Deng, Tjip-Tjap,
Eén-Twee, Eén-Twee,
Phylloscopus collybita,
't Kleine groene opdondertje
met z'n zenuwegeluid.....
Nog 'n half jaar en dan houdt-ie
gelukkig z'n kop weer dicht!

K.S. is het hiermede duidelijk niet eens, gezien zijn ontboezeming:

Als ik in 't bladerend lentewoud
De Koekoek en de Tjiftjaf hoor,
Ben'k stil verblijd door d'eenvoud
Van dit stamelend vogelkoor.

Zo, nou kân-ie wel weer!

In het Eindhovens Dagblad van 23 februari 1981 komen we op pag. 2 een alleraardigst interview tegen, geïllustreerd met een foto van een alert en intelligent opblikkend persoon, snel in het pak en bladerend in een vogelboek, ongetwijfeld door hemzelf geschreven. Wie is deze vitale veertiger en wat heeft hij ons te vertellen?

Enkele citaten:

"De 42-jarige Thijs Vriends schreef zijn eerste boek 25 jaar geleden en het lijkt wel of hij ze sindsdien uit zijn mouw bleef schudden.."

"Dat is gedeeltelijk waar. Wijzend naar een van zijn recente schepingen getiteld "Vruchtenetende voliërevogels" zegt hij "Zoiets schrijf ik in 10 dagen, Een pil van 500 blz. daar doe ik toch minstens 6 weken over. Schrijven doe ik dus gemakkelijk, maar vergeet niet de enorme deskundigheid die ik in mijn leven als beroepsbioloog heb verworven. 25 Jaar sta ik al als het ware aan de basis van de natuur."

"Er blijft altijd weer iets nieuws te vertellen, hoewel je natuurlijk soms dezelfde feiten tweemaal gebruikt"

"Ik was eens met enkele heel beroemde collega's voor een seminar in Chicago uitgenodigd en daar zaten drieduizend man in de zaal. Dat is iets hè!" Vriends bedoelt daarmee te zeggen dat zijn titel(s) daar tot hun recht komen."

(Vriends is dr.=doctor, heeft proëfschrift geschreven over Australische voliërevogel. Noot red.Ornithomania)

"Boeken vindt hij moeten er niet deftige en geleerd uitzien. Tenslotte wil hij rekening houden met het feit dat vogeltjeshouders over het algemeen eenvoudige mensen zijn."

Zo, tot dusverre manifesteert onze vriend Vriends zich uitsluitend nog maar als een verwaande, arrogante bal die het verschrikkelijk goed met zichzelf heeft getroffen. Bovendien een veelschrijver die kwantiteit belangrijker vindt dan kwaliteit (dat levert ook het meeste op!). In de volgende passages gaat deze "doctor" (ook gepromoveerd in de V.S.?) echter werkelijk in de fout. Men leze verder:

Na een kort betoog over een vrijer beleid ten aanzien van het vangen van wildzang:

"Volgens de schrijver gaat het de clandestiene vogelvangsters voornamelijk om de Goudvink omdat deze gemakkelijk te kruisen zou zijn met de kanarie"

Leuterkoek!!! Goudvinken zijn van alle vinken het minste geschikt om mee te bastaarderden! De eenvoudige reden is dat de Goudvink paart voor het leven en dus een zeer onopvallend en subtiel baltsgedrag heeft (hij hoeft immers niets meer te versieren...), waarop andere soorten niet of nauwelijks reageren. Op tentoonstellingen zie je af en toe Goudvinkbastaarden (meestal met Putter, soms Kneu maar nooit met kanarie) maar dat aantal staat in geen enkele verhouding tot het aantal pogingen.....

Of zou Vriens gesproken hebben over "Goldfinches" (hij woonde immers jaren in de V.S.) en heeft de verslaggever (W.Wormser) dat zonder enige kennis van zaken vertaald in Goudvink? (Zou dus Putter moeten zijn!)

Nog 'n paar leuke citaten:

"Thijs Vriens noemt de onbezoldigde vogelcontroleurs gefrustreerde mensen" en:

"Kijker moet natuurlijk vogelbescherming zijn, maar het is niet eerlijk dat die paar duizend vogelbeschermers meer worden gehoord dan de tweehonderduizend vogelhouders"

Dat schermen met aantallen (zgn. democratisch) is natuurlijk absurd: Van die 200.000 vogelhouders zijn er hooguit 60 tot 70.000 georganiseerd in een bond. De rest bestaat uit ongeorganiseerde lui die een kanarie of parkiet in een kooitje op het balkon hebben hangen. Maar ook bij die georganiseerde liefhebbers zijn er 10.000-en die zich alleen voor echte kultuurvogels als kanaries, parkieten, Japanse Meeuwen en Zebra-vinken. Die hele wildzang interesseert hen weinig! M.i. zijn die paar duizend (? waar haalt-ie dat aantal vandaan?) heel wat beter geïnformeerd en gemotiveerd dan het gros van de vogelliefhebbers. Jarenlang lidmaatschap van de Ned. Bond v. Vogelliefhebbers en jarenlang vertoeven in kringen van vogelbeschermers heeft me dat wel geleerd.....

Let wel: ik ben heus niet tegen het houden van vogels in kooien, maar besef wel heel goed dat dat een onnatuurlijke situatie is!

Dus, meneer Vriens, u mag dan "25 jaar aan de basis van de natuur staan" en "de vogelboeken uit uw mouw schudden" (zoals de titel vermeldt), maar u schudt ook 'n hoop onzin uit uw mouw!

Bovendien draagt dit artikel er alweer toe bij om vogelliefhebbers en vogelbeschermers nog verder uit elkaar te brengen. Wat raar nou toch dat "liefhoben" en "beschermen" in de vogelaarswereld niet kunnen samengaan.....

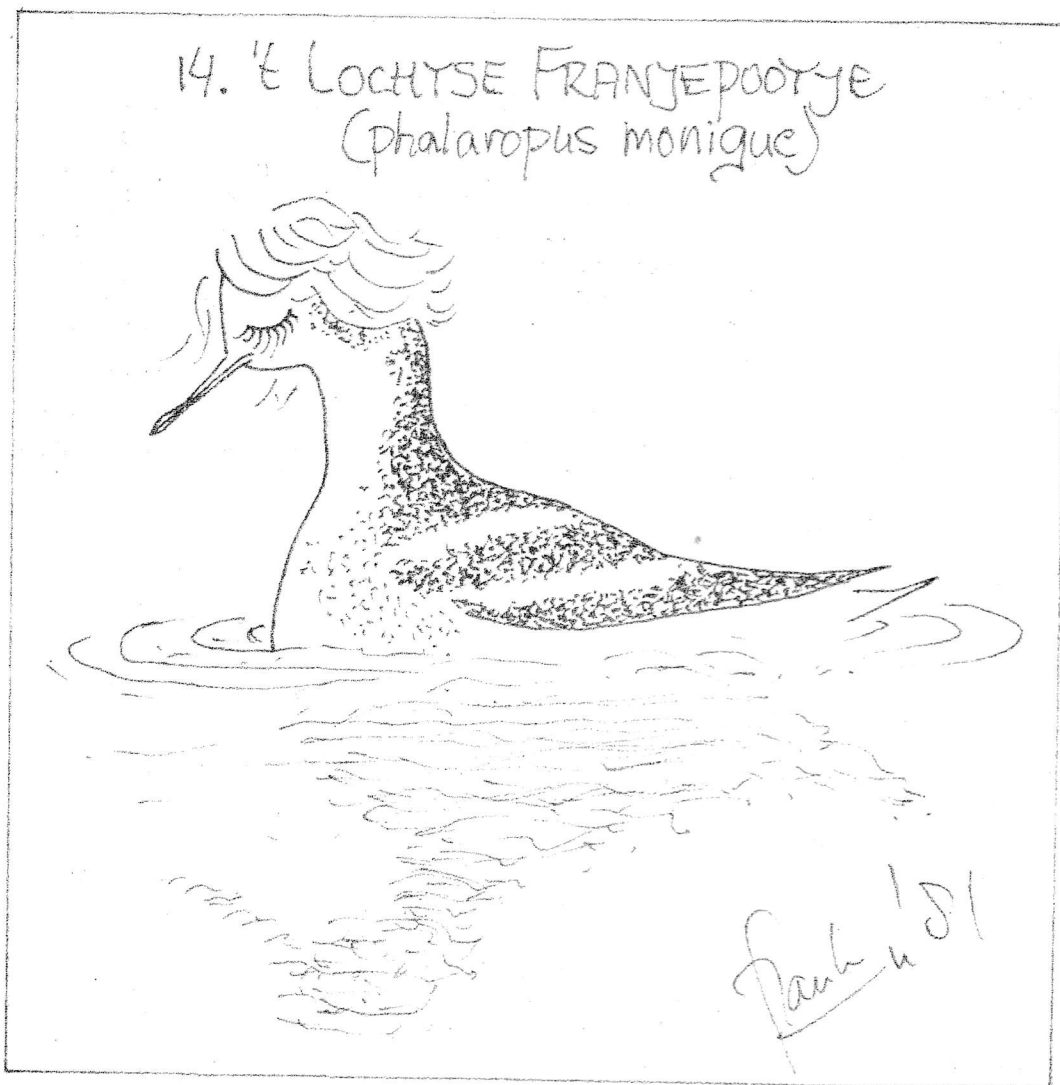
L A A T S T E N I E U W S ! ! ! ! ! ! !

In het weekblad "Groot Eindhoven" van woensdag 25 maart j.l. lezen wij dat er overwogen wordt om Zuidoost-Brabant aan België te verkopen! Dat is toch wel al te grof, worden wij, het crème de la crème van het Nederlandse volk voor een paar luizige rotcenten aan die lui beneden ons verkocht! Dat roept om actie:

Heren van het K.A.F., hier ligt voor u een taak!

Het gaat er nu om: Blauwe Klauwier of Wielewaal, zulle!

SERIE: BIJZONDERE VOGELS IN DE KEMPEN
(Rara aves campinae)

KENMERKEN:

Lengte ca. 165 cm. Eén van de fraaiere kempische vogels. Bewaart aanvankelijk de zgn. "kritische afstand" doch dit blijkt later mee te vallen. Nogal zwijgzaam. Opvallend "brei-gedrag" in groepen.

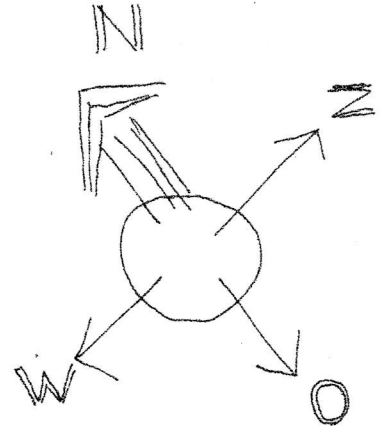
VOORKOMEN:

Vroeger veel aan kempische plassen (de Heesch!) doch momenteel hier schaars. Wordt meer en meer in het rivierengebied, omgeving Wageningen, gezien.

BIJZONDERHEDEN:

♀ schijnt "de broek aan te hebben" en kiest regelmatig 'n ander ♂.

??

- Wij wensen ze
veel sterkte toe
voor de komende
tijd. (Jaren!!)

!! Gezien, Jaarvergadering 1981

Vogelwaarnemingen in de Kempen

**Verzameld door
Henk Hendriks**

ROODKEELDUIKER IN DE KEMPEN.

Op 25 januari 1981 werd door Rob en Ludy Aarts een Roodkeelduiker (*Gavia Stellata*) op "De Hees" gezien. Toen ze de vogel ontdekten was het ongeveer 12 uur s'middags. Het bleek een waarneming volgens het boekje: Snavel slank en opgewipt, kop iets lichter grijs/bruin dan de rug. Op redelijk korte afstand was de gespikkelde rugtekening goed te zien.

De vogel dook voortdurend en was verder weinig schuw aangezien hij tot op ongeveer 50 meter benaderd kon worden.

Na verstoring door radiografisch-bestuurde racebootjes verdween de duiker (12.30 uur), hoog vliegend, in de richting van het Goorven. In de vlucht was het typische duikersilhouet prima te zien. Er waren bij de vogel geen duidelijke tekenen die zouden kunnen wijzen op stookolievervuiling. Wel een ietwat donkere "borstband", doch dit zou ook ander vuil geweest kunnen zijn.

Vaak wordt gezegd dat stormen, die op zee plaatsvinden op de dagen voorafgaand aan de waarneming in het binnenland, de oorzaak zijn van het feit, dat typische zeevogels, als duikers en zeeëenden, het binnenland in geblazen worden. Op de dagen voorafgaand aan de waarneming van de Roodkeelduiker op "de Hees" stormde het in ieder geval niet aan de kust. Wat is dan wel de oorzaak? Misschien doodgewoon toeval?

De waarneming van een Roodkeelduiker in de Kempen kan zeker als zeldzaam worden beschouwd. De soort wordt, evenals de andere duikersoort Parel-duiker (*Gavia arctica*) die regelmatig in het binnenland wordt aangetroffen, zeker niet jaarlijks in ons gebied waargenomen.

Uit "De Avifauna van Noord-Brabant" zijn de volgende waarnemingen bekend van Parel- en Roodkeelduiker:

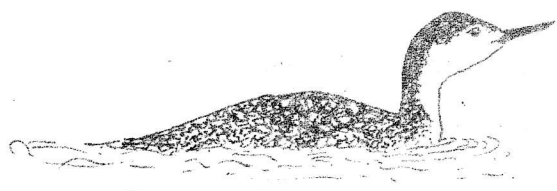
<u>Parel-duiker (<i>Gavia arctica</i>)</u>	<u>Roodkeelduiker (<i>Gavia stellata</i>)</u>
10-02 1953 1 ex. Biesbosch.	2-11, 26-12 1952 1 ex. B. Dorpplein.
28-11 1954 1 ex. Someren.	1-01 1953 1 ex. B. Dorpplein.
22-02 1957 1 ex. Biesbosch.	22-02 1953 1 ex. Lage Mierde.
8, 11-11 1964 1 ex. Geldrop.	20-11 1954 2 ex. B. Dorpplein.
28-11 1964 1 ex. Lage Mierde.	18-03 1 ex. Someren. 1956.
26-10 1965 1 ex. Biesbosch.	13-01 1962 2 ex. Someren.
	12-04 1962 1 ex. B. Dorpplein.

Verder kan opgemerkt worden dat er weinig verschil is tussen het aantal waarnemingen van de Roodkeel- en Parel-duiker. (8-7)

Hoe staat het met waarnemingen van duikers in de 70-er jaren in de Kempen?

Er is nog een waarneming van een duiker spec. op de Hees in de winter van 1979/1980. (J.J. de Koning).

N.B. Duikers in de vlucht hebben geen wit in vlergel zoals futen!!
(dit wordt vaak vergeten!).

Roodkeelduiker
scheveningspier nov '80

ROODKEELDUIKER

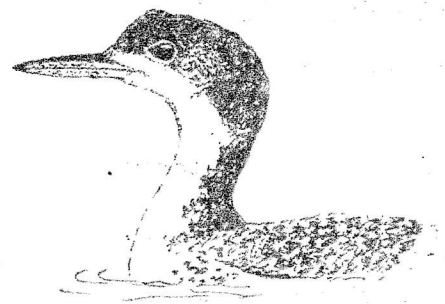
Zwemt vaak met kop iets omhoog wijzend;
daarmee opgewipte onder-snavel accentuerend.
In winterkleed met opvallend contrast tussen
witte wangen en zwarte kruin. (opafstand: witte kop)
Bovenzijde met veel lichte spikkeltjes.
In overgangsleden en in vlucht problematisch
en vaak moeilijker van Parel-duiker te onderscheiden.
Bij sterke duikertoch valt op dat ze sneller vliegen
dan Parel- (en gsduiker).

GEELSNAAVELDUIKER

Houdt ook kop omhoog bij zwemmen maar
is gigantisch geest (tot bijna 1m!!) met
kolossale snavel als 'n Turke slagzwaard.
Is opmerkelijke geelbruin van kleur van
dichtbij roepmatige "schub-tekening" op rug.
Soms moeilijk van Ijsduiker te onderscheiden
(opafstand + in vlucht) snavelkleur niet kenmerkend,
wel snavelvorm

Geelsnavelduiker
wijde Blik (Gortenkool) jul '80

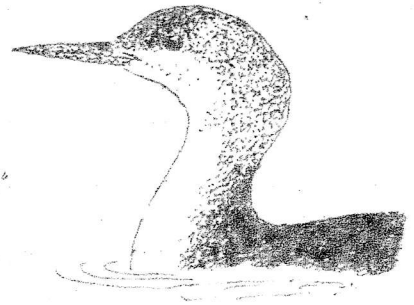
Ijsduiker, Terschelling febr. '77

IJSDUIKER

forse, rechte snavel, horizontaal gehouden. Hoewel variabel, meestal
zeer grote duiker met donkere bruinen nek en lichtere rug.
(vooral 1° winter vogels met schub-patroon). Van dichtbij Witte
ooring. Typisch hoog voorhoofd als Geelsnavel.
Opafstand in vlucht gemakkelijk met Parel- en Geelsnavelduiker
te verwarren.

PARELDUIKER

's winters de donkerste duiker, maar
niet lichter dan rug! in vlucht soms
van roodkeel te onderscheiden door
het minder opvallende witte "snoelwerk".
Rug donkelder, maar niet lichter dan
Gsduiker. kan bijna zo groot zijn, maar
snavel meestal slanker. Houdt kop recht.
Geen duidelijke ooring.

Parelduiker Terschelling febr. '77

N.B. In overgangsleden worden kenmerken soms moeilijker,
soms invaltiger!!!

Frank '81

Verder zijn er van de laatste jaren geen waarnemingen bekend. Wel is het zo dat er net over de grens in de Belgische Kempen wel waarnemingen van duikers gedaan zijn en wel op de grote afgravingen in de buurt van Mol.

In de winter van 1978/79 hebben zich wekenlang 2 Parelduikers op de grote afgraving Miremare bij Mol opgehouden. En in 1977 en 1980 (geen juiste data bekend) heeft zich op dezelfde plas een Roodkeelduiker bevonden.

Grote groep Eidereenden bij Budel-Dorpplein.

Op 6 december werd door Ad van Poppel tijdens een plassentelling 34 overvliegende Eidereenden bij Budel-Dorpplein waargenomen. Op dezelfde dag werd in de gehele Kempen ook massale verplaatsingen van Ganzen waargenomen. (zie elders in de Blauwe Klauwier). In tegenstelling echter tot de ganzen, waarvan de meeste in westelijke of noordelijke richting trokken, vlogen de Eidereenden in zuid-westelijke richting. Afgezien van het feit dat je toch al niet elke dag een Eidereend in de Kempen te zien krijgt (zie vorige Blauwe Klauwier), is een aantal van 34, dacht ik, toch wel uitzonderlijk.

Frater.

In december van het vorige jaar werd door Wim van Voort in de omgeving van Luycksgestel enkele keren Fraters waargenomen. 1 keer had hij 4 exx. fouragerend op een akker, op meldezaad. verder hoorde hij regelmatig groepjes overvliegen waarbij ze hun kenmerkende roepjes lieten horen.

De Frater kan het gemakkelijkst verward worden met de Kneu wiens noordelijke tegenhanger hij is.

Verschillen tussen Kneu en Frater. (in de winter)

Frater (Carduelis flavirostris)

Kneu (Carduelis cannabina).

-donkerder en gestreepter bovendelen.

-lichter en egaler bovendelen.

-minder wit in vleugels, staart.

-meer wit in vleugels, staart.

-Snavel geel (grijs in zomer).

-Snavelkleur is zwartachtig.

-Kin en keel ongestreept isabeekleurig.

-Kin en keel witachtig en gestreept.

-man. heeft rozeachtige stuit. vr. heeft ongestr. beige stuit. Is in 't veld moeilijk te zien.

-man kan in de winter een rood/roze voorhoofd, borst hebben.

-roep: trager en scherper als Kneu. een nasaal, metalig "twiee".

-roep: klinkt als "tswieet". tsjilpende roep in vlucht.

De Frater is broedvogel van open rotsige en heideachtige terreinen, gewoonlijk hoog in de bergen, maar in het hoge noord-westen tot op zeeniveau.

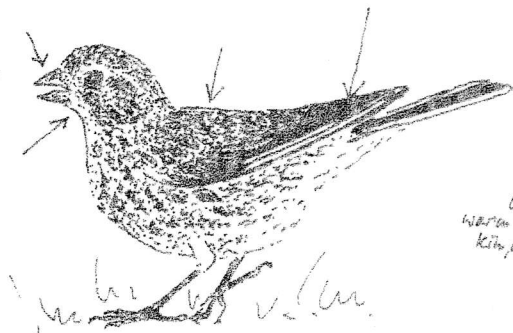
In Nederland is de Frater een weinig talrijke doortrekker en wintergast, vooral langs de kust en vaak samen op dezelfde terreinen en biotopen voorkomend met soorten als Strandleeuwerik en Sneeuwgorst. Soms kunnen ze ook in vrij grote groepen voorkomen. (50-100 exx.)

In de Kempen is de Frater een zeer schaarse wintergast met uitzondering van invasiejaren, zoals 1975 een was.

Uit 1975 de volgende waarnemingen:

16-01 15 exx. Tongelre// 07-12 35 exx. Geitzenrooij// 15-12 6 exx. id.

Frank N. konstateerde in de winter '74/'75 een geweldige invasie. Op allerlei plaatsen waren grotere en kleinere troepen aanwezig, vooral op braakliggende terreinen in de buitenwijken van Eindhoven. Er was een slaapplek op het Winkelcentrum Woensel van enkele 10-tallen exx. (slapen op gebouwen werd ook in Rotterdam vastgesteld). Grootste aantallen: 200 - 250 exx. sportterrein Woensel (dec. '74), fouragerend op berk en ca. 60 exx. ook in berk bij Karpendonk. Meestal echter werd op de grond gefourageerd. Op 30-01-75 werd voor het eerst de zang gehoord, waarbij het mannetje opvallend met zijn roze stuit pronkte. Kleinere troepjes tot in maart aanwezig.

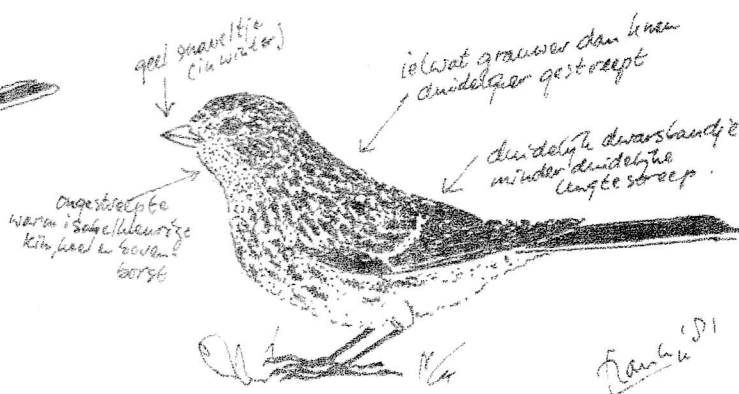

KNEU

Geen duidelijke dorsbandje in vleugel
wel witte lengte streep, veroorzaakt door
witte schachten van laatste grote slag-
penen. Grijze snavel. Lichte maar nooit
isabel-keurige keel.

Geluid ringmusachtig: "kwaat kwat".
♂♂ in winter zonder rood!

Hoofdkleur gewoonlijk wat warm bruin.

FRATER

staart relatief lang, alleen ♂ met roze
stuit. Barmsijs heeft altijd zwarte keel!
Vluchtgroep metaliger dan Kneuen maar minder
dan barmsijs. Lichtig! Isabel keurige in
nasaal, zeldzaam: "twaait".
Zang meer hoortend dan Kneuen met veel
krachtige roepjes. Langzamer.

Daarna nog 2 waarnemingen: 16-02-76 15 exx. (ook zingende) braaklig-
gend terrein Woensel en 16-03-79 2 exx. tussen Kneuen langs het
Hemelrijken op braak terrein. (FNe)

Afsluitend nog waarnemingen van Barmsijsen, allen omgeving Beuven:
25-01-80 12 exx. (RBou)// 07-02 1 ex. (NHe + RBou)// 08-03 5 exx. (RBou).
Mensen die wat meer over Barmsijsen willen lezen, moeten het laatste
nummer van "Vogels" (voorheen "Lepelaar") doornemen waarin een artikel
over deze soort staat van Eduard Osieck.

Literatuur:

- BRUUN, B. 1969. British and European birds in colour.
BURTON, P. & P. LAYMAN. 1977. Het Vogelboek.
PETERSON, R.T. et. al. 1976. Petersons Vogelgids. (13e druk).
HEINZEL, H. et. al. Elseviers Vogelgids.

Henk Hendriks.